

Turnhout.
Drukk. Joseph Splichal.

VERSLAG

OVER HET

Bestuur en den Toestand DER ZAKEN

VAN DE

STAD TURNHOUT

door het College van Burgemeester en Schepenen
aan den Gemeenteraad
in zijne zitting van 4 October 1909 voorgedragen

TURNHOUT

BOEKDRUKKERIJ JOSEPH SPLICHAL.

VERSLAG

OVER HET

Bestuur en den Toestand

DER ZAKEN

VAN DE

STAD TURNHOUT

door het College van Burgemeester en Schepenen
aan den Gemeenteraad
in zijne zitting van 4 October 1909 voorgedragen

TURNHOUT

BOEKDRUKKERIJ JOSEPH SPLICHAL.

Mijne Heeren,

In uitvoering van artikel 70 der Gemeentewet, hebben wij de eer UEd. hierbij verslag te doen over het Bestuur en den toestand onzer stadszaken in het afgelopen dienstjaar 1908-1909.

TITEL I

Staat der Bevolking

In 1908 is onze bevolking nog merkkelijk aangegroeid, zoodat wij, op 31 December ll. 23390 inwoners telden.

Deze bestonden uit 11543 mannen en 11847 vrouwen.

Burgerlijke Stand

GEBOORTEN, STERFGEVALLEN, HUWELIJKEN,
ECHTSCHIEDINGEN,
ERKENNING EN WETTIGING VAN KINDEREN

De jaarlijksche officiële statistiek over den gang der bevolking en de beweging van den burgerlijken stand, bevat de volgende opgaven :

Volgens opgaaft zijn er gestorven in 1908 tengevolge van :

	MANNELIJKE	VROUWELIJKE
Aangeboren zwakheid	20	17
Typhuskoorts	1	0
Griep	1	3
Kinkhoest	3	6
Brandige keelontsteking en kroep	1	1
Tuberculose der longen	12	9
Andere tuberculose	1	2
Kanker en andere kwaadaardige gezwellen	8	7
Eenvoudige ontsteking der hersenvliezen	6	3
Congestie, bloedstortingen en hersenverwekking	8	6
Organische hartziekten	22	32
Acute ontsteking der luchtpijptakken	8	5
Sleepende ontsteking der luchtpijptakken	3	9
Luchtpijpontsteking	17	10
Longontsteking	13	18
Maagaandoeningen	1	0
Darmontsteking, buikloop	29	16
Darmbreuken, darmverstoppen	1	1
Cirrhosis van de lever	3	2
Acute nephritis en kwaal van Bright	3	1
Kraambedsongesteldheden	0	2
Ouderdom	10	6
Andere oorzaken	26	16
Ongeval	0	4
Zelfmoord	1	0
Schielijke dood en onbekende	2	0
	200	176
	376	

HUWELIJKEN

Het getal huwelijken was 166.

ECHTSCHIEDINGEN

Geene.

OUDERDOM DER GEHUWDE.

	MANNELIJKE	VROUWELIJKE
Beneden de 18 jaren	0	9
Van 18 tot beneden 21 jaren	27	35
» 21 » 25 »	83	68
» 25 » 30 »	38	39
» 30 » 35 »	13	7
» 35 » 50 »	3	6
» 50 ten minste	2	2
	166	166
Totaal	332	

ERKENDE EN GEWETTIGDE KINDEREN

	MANNELIJKE	VROUWELIJKE
Erkend na het opmaken der geboorteakte	2	2
Erkend en gewettigd in de huwelijksakte	6	9
	19	

VERANDERING VAN WONING

De personen die van 1 Januari tot en met 31 December 1908 onze stad of haren buitenkring kwamen bewonen, worden onderverdeeld als volgt :

Van andere gemeenten van het rijk :	395	mannen	371	vrouwen
Van buiten 's lands :				
Uit Holland	20	»	19	»
Uit Duitschland	1	»	0	»
	416		390	
	806			

Zijn van hier vertrokken :

Naar andere gemeenten van het rijk :	416	mannen,	395	vrouwen
» » koninkrijken en landen :				
» Duitschland	6	»	4	»
» Holland	15	»	10	»
» Italië	1	»	0	»
» Frankrijk	2	»	0	»
» Zuid-Amerika	2	»	2	»
» Afrika	1	»	0	»
	443		411	

854

Zoodat er 27 mannen en 21 vrouwen meerder zijn vertrokken dan komen wonen.

REGISTERS DER BEVOLKING

Deze worden met de meeste zorg gehouden.

Niet min dan 701 ouderdomspensioenen werden door onze bemiddeling in den loop der maand Juli uitbetaald.

Bovendien zijn er voor 1909 nog 98 vragen gedaan, die tot heden hangende zijn gebleven.

INBURGERING

43 verklaringen van inburgering werden in onze bureelen ontvangen, waarvan 6 gedaan door minderjarigen, onder bemachtiging van hunne vader of moeder, overeenkomstig het artikel 1 der wet van 16 Juli 1889, twee volgens artikel 9 van het burgerlijk wetboek en 35 ingevolge de nieuwe wet van 8 Juni 1909 waaraan wij de grootste ruchtbaarheid gegeven hadden.

REGISTERS VAN DEN BÜRGERLIJKEN STAND

Er werden door bemiddeling der Sociëteit St Jan Francis Regis 49 uittreksels geleverd tot het voltrekken van huwelijken.

TITEL II

Gemeentebestuur

Gemeenteraad.

Op 6ⁿ September II. vierde Mr Van Pelt, schepen der stad, in stillen huiselijken kring, zijne 50jarige echtvereeniging met Jufvrouw Paulina Versteylen.

Het Schepencollege ging den gouden Jubilarissen zijne gelukwensen aanbieden.

Mr de Burgemeester der stad maakte van de gelegenheid gebruik, bij de opening der Gemeenteraadszitting van 20 September, om op de volgende wijze zijne gelukwensen aan onzen schepen van openbare werken toe te sturen. Die rede werd rechtstaande door de Raadsleden aanhoord :

« Alvorens tot de dagorde over te gaan, heb ik een zeer aangename plicht te vervullen. Mijne woorden zullen eene verrassing wezen voor hem aan wie ze zijn gericht en wel eene aangename verrassing. Mr Van Pelt, onze collega en Schepen van openbare werken, vierde vóór eenige dagen

zijne gouden bruiloft. Wij, leden van het gemeentebestuur, zijn hem toen de hand gaan drukken en hebben hem onze hartelijkste gelukwenschen toegestuurd.

« Te dier gelegenheid hebben wij ons afgevraagd sinds hoeveel jaren Mr Van Pelt reeds in den Gemeente-Raad zetelt. Hij werd hier aangesteld op 5 Januari 1882; hij is dus sinds 27 jaren op het stadhuis; en op 15 April 1889 werd hij gekozen als Schepen van openbare werken. Het departement van openbare werken is een der belangrijkste welke op het stadhuis bestaan; dat vereischt veel tijd, veel opofferingen. Het is niet mogelijk zich daaraan met meer ijver te wijden dan hij gedaan heeft. Ook, als een burger iets te verkrijgen had, dan ging men bij Mr Van Pelt aanbellen, omdat men zeker was daar altijd goed ontvangen te worden.

« Het is hier dan ook nu niet alleen in naam van den Raad, maar tevens van heel de stad, van alle burgers, dat ik hem mijne gelukwenschen aanbied.

« Dat zal geboekt worden in de annalen van Turnhout. Wij houden er allen aan dat in het proces-verbaal der zitting van heden worde opgenomen dat wij hier een man hebben gehuldigd, die sedert jaren zijne persoonlijke zaken heeft laten staan, om zich uitsluitend te kunnen wijden aan de belangen van de stad.

« Zodoende zullen zijne kinderen en nakomelingen kunnen lezen hoe hoog hier zijne verdiensten, alhoe-

wel wat laat, zijn gewaardeerd. » (*Toejuichingen*).

Mr Vueghs. In naam van de minderheid kom ik mij aansluiten bij de gelukwenschen aan Mr Van Pelt gericht.

Deze laatste bedankt zijne collegas in eenige diepgevoelde woorden.

College van Burgemeester en Schepenen.

Zonder verandering.

Personeel en inrichting der Bureelen.

Op 5 October 1908 werd de heer Van Damme Petrus Josephus Paulus, geboren te Turnhout den 14ⁿ Februari 1856, tot Stadssekretaris benoemd, in vervanging van wijlen zijnen diepbetreurden voorganger, M. Henri Peeters.

Er werd den nieuwen titularis eene ingangsjaarwedde toegekend van 4000 frank, in aanzien zijner dertig jaren trouwen en voorbeeldigen dienst als ontvanger der stad. Die benoeming werd den 9ⁿ derzelfde maand goedgekeurd door de Bestendige Deputatie. Mr Van Damme werd aangesteld in de Raadszitting van den 1ⁿ December 1908, na eerst den vereischten eed afgelegd te hebben in handen van den heer Burgemeester.

Gemeenteontvangst.

In zitting van den Gemeenteraad van 19 November 1908 werd de heer Dieltjens Antonius Christophorus

Florentius, handelsbediende alhier, tot ontvanger der stad benoemd, in vervanging van voornoemden heer Van Damme. Die benoeming werd den volgenden dag door de Bestendige Deputatie goedgekeurd.

De jaarwedde van den nieuwen titularis werd bepaald op 2200 frank, onverminderd de 5 % op de ontvangsten der buurtwegen. Zijn borgtocht werd vastgesteld op 33000 frank. De heer Dieltjens legde den vereischten eed af in zitting van 1 December 1908, waarna hij aangesteld werd verklaard.

Kiezerslijsten.

De kiezerslijsten voor 1910-1911, op 31 Augustus voorloopig gesloten, geven den volgenden uitslag :

KIEZERS	met 1 stem	met 2 stemmen	met 3 stemmen	met 4 stemmen
Voor den Senaat 3799	2777	524	498	
Voor de Provincie 3799	2777	524	498	
Voor de Kamer 4552	3477	545	530	
Voor de Gemeente 3567	2709	328	214	316

Deze uitslag geeft eene vermeerdering van 130 tot 150 kiezers op de lijst van verleden jaar.

Gezwoornen.

De herziene lijst der personen, bevoegd om als Gezwoornen te zetelen, bevat dit jaar 74 namen.

Kiezingen.

Na de driejaarlijksche herziening der bijzondere kiezerslijsten voor den nijverheids- en werkraad van Turnhout, werden, bij besluit der Bestendige Deputatie van 29 Maart 1909, de Kiezers-bazen en werklieden opgeroepen voor 26 en 25 April volgende, ten einde over te gaan tot de driejaarlijksche hernieuwing van den Raad.

Er werden geene kandidaten voorgesteld van wege de bazen in de acht afdeelingen van den raad, noch van wege de werklieden in de 1^e en 7^e afdeelingen. In de 2^e, 5^e en 8^e afdeelingen werden de kandidaten-nijverheidswerklieden der eenig voorgestelde lijst door het hoofdbureel gekozen verklaard zonder stemming.

Voor de 3^e, 4^e en 6^e afdeelingen liep de kiezing regelmatig af. Er werden geene reclamen tegen de kiezing ingebracht en dezelve werd door de Bestendige Deputatie goedgekeurd in zitting van 21 Mei 1909.

Wij hielden ons insgelijks onledig met de driejaarlijksche herziening van de lijsten der burgersbazen en werklieden voor de kiezing der toegevoegde gemeenteraadsleden, voor het tijdvak 1909-1912.

Deze lijsten werden door ons bepaald gesloten op 26 Mei 1909, ingevolge de bij koninklijk besluit van 30 April 1909 verlengde termijnen.

Gemeentegoederen.

De akt van aankoop van het kasteel door de Provincie, waarover wij in ons vorig verslag breedvoerig handelden, werd geteekend op 26 November 1908. Dezelve werd goedgekeurd door den Gemeenteraad in zijne zitting van 1 December en door de Bestendige Deputatie in hare zitting van 4 December volgende.

De plannen voor de noodige veranderingen, opgemaakt door den provincialen bouwmeester Mr Jules Taeymans zijn gereed en men hoopt eerstdaags de hand aan het werk te slaan.

Zooals wij in ons vorig verslag meldden, zal de stad harerzijds eenige kasseiwerken rondom den eigendom der Provincie te maken en den lusttuin der Provincie te onderhouden hebben. De inwendige verdeeling volgens gemelde plannen voorziet de inrichting van het vredegericht in het kasteelgebouw. De Provincie vroeg hiervoor eenen huurprijs van 1000 franken. In zijne zitting van 19 Augustus ll. daarover beramende, heeft de Gemeenteraad dien huurprijs in grondbegin aangenomen en zal het college van Burgemeester en Schepenen met de Provincie verder te onderhandelen hebben, over de andere voorwaarden van het huurkontrakt.

De twee nieuwe vergaarbakken in versterkten beton, bij onze waterleiding gemaakt door de heeren gebroeders Grondel, Ingenieurs te Gent, zijn bepaald

aanvaard en wij bekwamen van Staat en Provincie de beloofde tusschenkomst van 1/3 en 1/6. De Staat vergoedde ons insgelijks de onkosten gedaan bij de proefnemingen tot ontijzering der waters en bedragende de som van 449 fr.

Men legt de laatste hand aan eenen nieuwen bouw in de Staatsmiddelbare school alhier, bestaande uit eene turnzaal met gaanderij. Die zaal zal tevens gebezigd worden tot het inrichten van een nieuw lokaal bij de ont-dubbeling eener klas van de voorbereidende afdeeling.

M. P. Brosius-Celen werd aannemer van genoemden bouw verklaard, voor eene som van 20442 fr. Ondanks onze herhaalde pogingen, gelukte het ons niet hiervoor eenige tusschenkomst van den Staat te bekomen. Integendeel werd ons die tusschenkomst beloofd voor den aankoop van schoolmeubelen en turnmateriëel, waarvan de onkosten op ongeveer 3600 fr. zijn beraamd.

In zitting van 2 oogst besliste de Raad, de veranderingen aan het gebouw op 't Kerkhof te doen volgens het laatste plan opgemaakt door Mr Van den Plas, stadsbouwmeester en waarvan het bestek 8956,63 fr. bedraagt.

In den loop der maand Maart, bij de publieke verkooping van goederen namens de Erven van wijle Mr P. Van Dooren-Sloots, hebben wij twee huizen met bouwlanden aangekocht nabij de Kom

der nieuwe vaart, en welken eigendom wij anders later moesten onteigenen bij opening eener ontworpenen straat in de Stoktakkers.

Die aankoop gedaan mits fr. 4384,10 en welke als zeer voordeelig voor de stad moet beschouwd worden, geschiedde onder voorbehoud van goedkeuring en deze laatste werd door den Raad verleend in zijne zitting van 2ⁿ Augustus 1909 en door de Deputatie den 17ⁿ September jl.

TITEL III

Gemeentekomsten

Ontleding der gemeenterekening van 1908 en waardeering der voorloopige begrooting van 1910.

GEWONE EN BUITENGEWONE ONTVANGSTEN

A. GEWONE

Erfelijke inkomsten.

	Rekening	Begrooting
Overschot der gewone ontvangsten van vorige jaren	48583,56	24380,70
Huurprijzen van stadseigendommen	2072,07	72,—
Grasverpachting op het gemeentekerkhof	30,—	30,—
Verkoop van hout, strooisel en schadden		75,—

Gemachtigde heffingen, schattingen en belastingen.

	Rekening	Begrooting
7 bijvoegelijke centiemen op de belastingen:	6063.19	5800.—
7 opcentiemen voor 15 jaren	7521.42	7300.—
4 opcentiemen voor 10 jaren	4297.95	4100.—
5 opcentiemen voor 10 jaren	5372.44	5200.—
6 opcentiemen voor 52 jaren	5196.99	5000.—
15 opcentiemen voor 10 jaren	16117.35	15700.—
3 opcentiemen voor den dienst der wegenis	3223.47	3200.—
Schoolgelden in de lagere en aangenomene scholen	384.00	300.—
Schoolgelden in de gemeente-bewaarschool	66.00	50.—
Belasting op paarden en ossen	5112.00	5000.—
Id. op rijtuigen, op veeren of riemen	3515.—	3500.—
Kohier van prestatien tot onderhoud der buurtwegenis	4124.12	4200.—
Belasting op het bebouwd kadastraal inkomen, lusthuizen en nijverheidsgebouwen 10 o/o	39345.50	39000.—
Bijkomende belasting id. id., 5 o/o	19572.75	19500.—
Belasting op draaiorgels, tenten, danszalen, enz.	7471.95	6000.—
Keurrechten op het slachtvleesch	3217.90	3200.—
Opbrengst van het ontsmettingstoestel	204.—	200.—
Vergunningen van grond voor begraaftplaatsen op het gemeente kerkhof	2666.00	1500.—
5 opcentiemen gedurende 66 jaren	5372.44	5200.—
Staangelden in de overdekte hal der Botermarkt	1353.00	2500.—
Gevelgeld	31686.00	31300.—
3 o/o bebouwd kadastraal inkomen	11803.65	11700.—
Staangelden ter markt	2774.50	4600.—
Beweegkrachten	4126.50	6000.—
Balkons	1200.—	1200.—
10 opcentiemen op grondlasten en personeel	8661.73	8500.—
Kadastraal inkomen nieuwe gebouwen		5000.—
Belasting op de achtergevels		5200.—

	Rekening.	Begrooting
Belasting op de Pianos		1250.—
Belasting op de danszalen		1300.00
Belasting op de luthoven		1080.—
11 opcentiemen op de drie grondslagen, gedurende 66 jaren		11 000.—

Andere gewone ontvangsten :

	Rekening	Begrooting
Aandeel in het gemeentefonds (wet 18 Juli 1860)	113104.55	114.000.—
Id. id. id. (wet van 19 Augustus 1889)	22553.—	22500.—
Toelaag-Staat voor stads-toekenschool	2333.—	2333.—
Id. Provincie id.	1112.09	1100.—
Toelaag-Provincie voor de stads-muziekschool	1300.—	1300.—
Id. Staat id.	1300.—	1300.—
Toelaag Staat voor het lager onderwijs	3000.—	31500.—
Id. Provincie —	3900.—	3900 —
Id. Staat voor den dienst der bewaar- scholen.	3500.—	3500.—
Toelaag-Staat voor de huishoudingsklas bij stadsmeisjesschool 1/3	338.—	398.—
Toelaag-Provincie voor de gemeentelijke huis- houdingsklas	211.25	248.75
Eerste dividend van den buurtspoorweg Ant- werpen-Hoogstraeten-Turnhout	6370.—	6370.—
Tweede dividend id. id.	2589.75	2200.00
Dividend van het vermeerderd kapitaal op zelfde lijn	1610.—	1610.—
2e Dividend id. id.	654.55	600.—
Dividend buurtsp. Turnhout-Arendonck	4654.87	4445.—
Div. buurtsp. Turnhout-Moll-Westerloo	4245.60	4488.—
Id. id. Eynthout-Sichem	192.98	204.—
Id. id. Turnhout-Hoogstraeten	2630.62	2579.—
Id. id. Turnhout-Gheel (vaart)	1502.67	1435.—
Id. id. Turnhout-Poppel (grens)	525.98	770.—
Opbrengst der akten van den burgerstand	140.20	125.—
Militaire logementen, enz.	16.04	1000.—

	Rekening.	Begrooting
Wedergaaf door de boordeigenaars voor ambtshalve ruiming der rivieren en waterloopen	79.25	300.—
Vershillende ontvangsten, interesten der spaarkas, enz.	3472.47	3000.—
Opbrengst der waterleiding	20985.00	12000.—
Opbrengst der belasting op de stoepen	14310.07	14300.—

B. BUITENGEWONE ONTVANGSTEN.

Overschot der vorige dienstjaren	41057.62	2877.14
Nieuwe leening met de Godshuizen		600.000.—
Van de Provincie, tweede betaling op het kasteel Van den Staat, voor tusschenkomst in de bemeu- beling eener nieuwe klas en turnzaal in de middelbare school ongeveer		1200.—
Id. voor toelaag voor de Pastorij van het H. Hart niet ingekomen in 1908		5000.—
Gebeurlijke tusschenkomst van Staat en Provincie in nieuwe gezondheidswerken en werken van openbaar nut		200.000.—
Teruggaaf door de belendende eigenaars, bij het aanleggen van nieuwe stoepen en boordsteenen		16725.—

GEWONE EN BUITENGEWONÉ UITGAVEN.

A. Gewone.

	Rekening.	Begrooting
1. Kapittel. Huishoudelijk plaatselijk bestuur	33207.76	33776.10
2. » Publieke veiligheid en gezond- heidsgesteltenis	53913.03	55573.20
3. » Gemeentewerken	41161.92	41100.—
4. » Handel en scheepvaart	—.—	—.—
5. » Kazernerling, logément en transporten	16.04	1000.—
6. » Openbare Weldadigheid	84008.78	88331.39

		Rekening	Begrooting.
	Overgebracht fr.	212407.53	219780.69
7.	» Eeredienst	6550.00	8600.00
8.	» Openbaar onderwijs	92897.86	95669.56
9.	» Schoone kunsten	11670.31	12300.—
10.	» Gevestigde schuld	97081.40	127514.59
11.	» Regelingen	1265.10	1600.—
12.	» Herhalingen	—.—	—.—
13.	» Vrijwillige uitgaven	9725.00	6750.—
14.	» Verschillende uitgaven	3631.08	4175.—
15.	» Buitengewoon krediet	2283.39	—.—
	Totaal fr.	437411.67	476389.84

B. Buitengewone.

Nieuwe werken en bijzondere uitgaven.

1.	Afleg der twee voorloopige leeningen met de Godshuizen	100.000,00
2.	Openbare werken van allerlei aard uit te voeren met de nieuwe leening	500.000.—
3.	Idem met het bedrag der tusschenkomst van Staat en Provincie	200.000.—
4.	Idem met de tweede afkorting op den verkoopprijs van het kasteel	25000.—
5.	Kosten van eerste inrichting eener nieuwe klas in de Staatmiddelbare school	2500.—
6.	Idem voor aankoop van turnmaterieel	1100.—
7.	Voor het leggen van stoepen en boordsteenen ten laste der belende eigenaars	16725.—
8.	Uitgaven voor de nieuwe pastorie van het H. Hart overgebracht van 1908	5000.—
	Totaal fr.	850325,00

UITKOMST DER BEGROOTING VAN 1910
door het Collegie voorgedragen.

Gewone dienst

Ontvangsten	fr. 486643,45
Uitgaven	» 476389,84
Overschot.	fr. 10453,61

Buitengewone dienst

Ontvangsten	850802,14
Uitgaven	850325,00
Overschot	fr. 477,14

Leeningen.

Wij zijn verplicht in onze begrooting van 1910 een krediet te schrijven van 4415 fr., tot betaling van achterstallige koepons en uitgelote titels.

De nalatigheid van wege de bezitters is dus nog vermeerderd sedert verleden jaar.

Wij hebben besloten eene nieuwe leening van 600,000 frank aan te gaan met de Burgerlijke Godshuizen alhier, aan pari, tegen den intrest van 3 1/2 % aflosbaar in 66 jaren.

Die aflossing vergt eene jaarkorting van 23418 fr. voor welke betaling de Gemeenteraad een aantal nieuwe belastingen heeft moeten stemmen, namentlijk :

Belasting op de achtergevels, waarvan de opbrengst beraamd is op	fr. 5200.00
Belasting op de danszalen	1300.00
Belasting op de instrumenten met klavier	1250.00
Belasting op de lusthoven	1080.00
Verdubbeling der staangelden in de boterhal	1250.00
Verdubbeling der staangelden op de markt voor allerlei waren	2000.00
11 procentiemen op de drie grondslagen	11000.00

De nieuwe leening moet dienen tot afleg der voorloopig ontleende 100000 frank van genoemde Godshuizen en tot uitvoering van allerlei dringende werken van openbaar nut.

Finantiële gesteltenis.

Het blijkt uit de nedergelegde stadsrekening over 1908 dat de gewone middelen voor dat jaar toereikend waren om de uitgaven van zelfden aard te bestrijden.

Zulks spruit hoofdzakelijk voort uit den voortdurenden aangroei van ons aandeel in het gemeentefonds, hetwelk in 1908 steeg tot 113404,55 fr. alsook uit de meerdere opbrengst van verschillende posten van ontvangsten tegen de beramingen in de begrooting.

In hetzelfde jaar gaf één opcentiem op de drie grondslagen der rechtstreeksche belastingen :

Voor de grondlasten	fr. 492,34
Voor het Personeel	» 391,51
Voor het Patentrecht	» 216,54

Het geheele bedrag der ontvangene opcentiemen op 's Rijks belastingen was 61,826,98 fr. netto.

Rekenplichtigheid

BEGROOTING 1909

De stedelijke begrooting voor 1909, in Raadzitting

van 21 December 1908 vastgesteld, werd door de Bestendige Deputatie des Provincieraads goedgekeurd den 2ⁿ April 1909 en bepaald, te weten :

De buitengewone ontvangsten op	fr. 142167,98
De » uitgaven op	» 142167,98

Balans fr. 000000,00

De gewone ontvangsten op	» 455289,53
De » uitgaven op	» 453152,61

Batig slot fr. 2136,92

De algemeene ontvangsten, ter som van fr. 597457,51	
De » uitgaven » » 595320,59	

Het algemeen Batig slot fr. 2136,92

REKENING OVER 1908

De nedergelegde rekening over het dienstjaar 1908 bedraagt :

In buitengewone ontvangsten	fr. 95265,90
In » uitgaven	fr. 51208,28

Met een overschot van fr. 44057,62

In gewone ontvangsten	fr. 485995,23
In » uitgaven	fr. 437411,67

Met een batig slot van fr. 48583,56

Pensioenkas der toegevoegden.

Volgens opname van den staat dezer onderstands-

kas op 31 December 1908, bezat deze een kapitaal van 32726,98 fr.

De dienst bedroeg :

In ontvangsten	fr. 2251,41
In uitgaven	» 1430,80

Goed slot fr. 820,61

In zijne zitting van 6ⁿ April 1909 heeft de Gemeenteraad, na het politiekorps geraadpleegd te hebben, de standregelen van 2 April 1852 in zulken zin gewijzigd; dat te beginnen met 1 Januari 1910 en mits eene afhouding van 3 % in plaats van 2 1/2 % op de traktementen, de adjunkt-kommissaris, de hoofdtoegevoegde of opziener en de politieagenten, alsook hunne weduwen en weezen recht zullen hebben op pensioen. Te rekenen van 1 Januari 1910 zal het pensioenfonds beheerd worden door een Komiteit, samengesteld uit de leden der Kommissie van finantiën, met toevoeging van den adjunkt-kommissaris, den opziener van politie en eenen agent, door de politieagenten zelve aan te duiden.

TITEL IV

LIEFDADIGE GESTICHTEN

Bureel van Weldadigheid

De heer Alfons Verwaest, wiens mandaat met 1908 verviel, werd voor een nieuw tijdperk van vijf jaren herkozen in de Raadszitting van 1 December 1908.

Geneeskundige dienst

Hierin is geene verandering geschied.

Giften en legaten.

Geene.

Roerende en onroerende goederen.

Bij beraming van 22 Maart laatstleden, vroeg het Armbestuur de toelating om eenige dringende herstellingswerken te doen aan zijnen eigendom op het Schorvoirt waarvan het bestek bedroeg 1163.51 fr.

Deze beraming werd door den Raad goedgekeurd in zitting van 6 April volgende.

Op 5 Juni werd de akt goedgekeurd van verpachting van land en weiden en jacht, voor een vasten termijn van 9 jaren, gemelden akt verleden voor den heer notaris Dierckx op 17 Mei 1909.

Afleg en aanleg van kapitalen

Er werd eene rente afgelegd van 1814.05 fr. na

mens de erven van wijle Dymphna Vanderveken. Acht titels der stadsleening van 1899 werden uitgelot. Voor deze twee kapitalen en de opbrengst van door de stad verleende vergunningen op het gemeentekerkhof werden obligatiën van gemelde leening aangekocht.

Rekendienst

REKENING 1908.

Ontvangsten	fr. 57125,89
Uitgaven	» 48771,09
	<hr/>
Overschot	fr. 8354,80

BEGROOTING 1909.

Ontvangsten	fr. 56339,79
Uitgaven	» 55851,19
	<hr/>
Overschot	fr. 488,60

Onderstanden, uitdeelingen.

Wij ontleenen aan de rekening van 1903 eenige bijzondere cijfers die over den dienst van het bureau laten oordeelen. Zoo werden uitgegeven :

In geld	fr. 5,676,82
In brood	» 8,371,07
In kleederen en beddengerief	» 1,371,03
Aan geneesmiddelen	» 5,079,72
Aan jaarwedden der geneesheeren	» 4,100,00
Aan mondkosten	» 13,939,00
Aan huishuren	» 2,000,00

Het algemeen bedrag der hulp gelden uit de stadskas beliep tot fr. 36670.

Betwistbare zaken

Geene.

Godshuizen.

In zitting van 19 October 1908 werd het mandaat van den Eerw. Heer Glénisson Vict. Ed. Mar. voor 5 jaren hernieuwd.

In vervanging van den heer Joseph Hendrickx, overleden, werd benoemd de heer Baron Ed. de Fierlant, wiens mandaat eindigt op 31 December aanstaande.

Roerende en onroerende goederen.

Werden verkocht :

2 aren 47 cent. voor fr. 666.90 aan M. Jan Van Laerhoven ; 6 a. 80 cent. voor fr. 1122, aan de firma Ed. Adriaenssens en Alb. Van Dyck ; 1 h. 11. a. 50 cent. voor fr. 2000, aan den eerw. heer Jos. Janssens ; 3 a. 74 c. voor 561 fr. aan den heer Alf. Gustin-Grangé.

Giften en legaten

Het bureau ontving twee giften van de erfgenamen en ter intentie van wijle jufvrouw Octavie Van Geuchten, in leven Overste van het Begijnhof alhier.

Deze twee giften, ten bedrage van 1000 fr. ieder, werden gedaan aan het St. Petrus Godshuis en aan St. Elisabeth's Gasthuis, met last van eene jaarlijkse mis in de kapel van ieder gesticht, aan het stipendium van 5 fr. per mis.

Afleg en aanleg van kapitalen

Wij blijven in afwachting van de goedkeuring onzer leening van fr 600,000, waarvan gewag in ons vorig verslag.

Rekendienst

De begrooting voor 1909 houdt in :

	Ontvangsten.	Uitgaven.	Overschot
Gasthuis	fr. 34,657,53	fr. 34,633,41	fr. 24,12
Godshuis	» 52,180,52	» 52,169,32	» 11,20
Begijnhof	» 27,703,36	» 27,698,82	» 4,54

De rekeningen over 1908 sluiten in :

	Ontvangsten.	Uitgaven.	Overschot
Gasthuis	fr. 35,761,44	fr. 33,432,70	fr. 2328,74
Godshuis	» 37,769,52	» 33,276,89	» 4492,63
Begijnhof	» 32,880,39	» 27,037,92	» 5842,47

De prijs van den onderhoudsdag in het Gasthuis bleef fr. 1,73

Betwistbare zaken

Geene.

Begijnhof

In de fondatie werden 5 begijnen opgenomen. Ter infirmary werden 7 begijnen verpleegd.

Gasthuis

22 Zusters blijven voortdurend met den dienst der ziekenverpleging gelast. Werden verpleegd :

Lastens de stad	291 personen.
Lastens andere gemeenten	20 »
Lastens den Staat	3 »
Voor hunne penningen	54 »

Samen : 368 personen.

Godshuis

Het gemiddeld getal bestedingen, gehuwden inbegrepen, bedraagt 134. Er blijven 10 zusters in het gesticht gebezigd.

De stadstoelaag bedraagt fr. 10,104,84 voor 1908.

Zinneloozen en blinden

Zonder verandering.

Bedelaarswerkhuisen

In de landbouwcolonie te Merxplas zijn gemiddeld 42 bedelaars opgenomen.

In 1908 werden te Wortel 5 en te Brugge 1 personen geplaatst waarvoor betaald werd fr. 448,40.

Weldadigheidsscholen.

Het gemiddeld getal te Namen, Moll, Ruysselede, Yperen, St. Hubert en Gent was 8 personen, waarvoor betaald werd fr. 1834,49.

— ∞ —
TITEL V

E E R E D I E N S T.

Geestelijkheid.

De Eerw. Heer Van Grunderbeek heeft onze stad verlaten en werd als onderpastoor vervangen door den Eerw. heer Wouters J. A., vroeger leeraar van godsdienst in de Middelbare school. In deze laatste hoedanigheid is thans aangesteld de Eerw. heer Goossens J. A.

Kerkfabrieken.

Zonder verandering.

Rekeningen — 1908.

a. ST. PETRUS-KERK.

Ontvangsten	fr. 19818,65
Uitgaven	» 19531,22
Overschot fr.	287,43

b. O.-L.-VROUW TE SEVERDONCK.

Ontvangsten	fr. 711,46
Uitgaven	» 678,00
Overschot fr.	33,46

c. H. HART VAN JESUS.

Ontvangsten	fr. 26972,64
Uitgaven	» 26931,32
Overschot fr.	41,32

Begrootingen — 1909.

a. ST. PETRUS-KERK.

Ontvangsten	fr. 17370,51
Uitgaven	» 17357,60
Overschot fr.	12,91

b. O.-L.-VROUW TE SEVERDONCK.

Ontvangsten	fr. 708,06
Uitgaven	» 676,40
Overschot fr.	31,66

c. H. HART VAN JESUS.

Ontvangsten	fr. 14938,36
Uitgaven	» 18234,00
Tekort fr.	3295,64

Roerende en onroerende goederen.

De kerkfabriek van Sint Pieter werd gemachtigd tot den verkoop van 5 aren grond in de Patriotten-

straat alhier, wijk O, nr 603, aan den heer Dieltjens Petrus Aloysius, aan den prijs van 375 franken per aar, en van 2 aren 50 centiareen aan 450 fr. de aar, wijk N, nr 608, aan den heer Van Gool Aloïs.

Ook de kerkfabriek van het H. Hart bekwam de noodige machtiging om de gronden rondom de kerk, volgens een algemeen plan, te verkoopen, ten einde de opbrengst ervan te gebruiken tot afleg harer schuld.

Verschillende perceelen werden reeds aan zeer voordelige prijzen verkocht en de verkoopingën goed-gekeurd.

De voorloopige kerk van het H. Hart werd verkocht aan Juff. Ernestine Janssens, onderwijzeres, voor de somme van vijftien duizend franken. Dit gebouw wordt veranderd in eene woning met school-lokalen.

De nieuwe Pastorij is thans geheel voltrokken en door den Eerwaarden heer Pastoor bewoond sedert half Maart.

Giften en legaten

De kerkfabriek van het H. Hart werd gemachtigd tot het aanvaarden van twee legaten, het eene van fr. 300, gemaakt door Mad. Wed. Adr. Weyts, met last van twee jaarlijksche missen, en het tweede van 2000 fr. gemaakt door Mad. Wed. Van de Vliet-Verbeek, met last van een zeker getal missen in evenredigheid der rente van gemeld kapitaal.

Kapitalen.

Gemelde kerkfabriek heeft op 1 September ll. 445 obligatiën van 100 frank ieder uitbetaald en aldus 44500 frank van hare schuld afgelegd.

TITEL VI.

Openbaar Onderwijs

College van Humaniteiten

Dit bloeiend gesticht, bestuurd door de eerwaarde Paters Jezuïeten, telde voor het schooljaar 1908-1909 eene bevolking van 547 leerlingen, verdeeld in 312 inwonenden, 157 externen en 78 apostolijken.

De humaniora werden gevolgd door 394 leerlingen, terwijl de voorbereidende klassen door 153 jongelingen werden bijgewoond.

Staatsmiddelbare school.

Onze middelbare school blijft het vertrouwen der ouders genieten en mag zich in eenen voortdurenden bloei verheugen. Gedurende het afgelopen schooljaar werden er 262 leerlingen ingeschreven, waarvan 69 voor de middelbare afdeling, makende

eene vermeerdering van een tiental leerlingen op het totaal van verleden jaar.

Eene nieuwe turnzaal en eene nieuwe klas voor de ontubbeling eener voorbereidende afdeling werden op stadskosten gebouwd. De aanbesteding bedroeg frs. 20442.

De stad had insgelijks te zorgen voor de bemeubeling dier nieuwe inrichting, en de Staat beloofde zijne tusschenkomst voor een derde in de onkosten.

Een nieuwe onderwijzer moest aangesteld worden met eene minimum-jaarwedde van 1600 frank, waarvan een derde ten laste der stad.

De leergang van landbouwkunde, welke sedert tien jaren niet meer gegeven was, werd dit jaar gevolgd door 23 leerlingen der twee hoogste klassen. De heer Regent Daloze werd met het onderwijs gelast en kweet zich bijzonder wel van zijne taak.

In de voorbereidende afdeling werd de heer De Praetere opgevolgd door den heer Jorissen, terwijl voor den leergang van godsdienst, de Eerw. heer Wouters vervangen werd door den Eerw. heer Goossens.

De heer Emile Spruyt, drager van het bijzonder diploma, werd benoemd tot leeraar van het teekenonderwijs.

Op 26 April II. heeft onze middelbare school een gevoelig verlies ondergaan door het schielijk afsterven van den heer Pieter Haeck, Regent.

De afdijvige was een onvermoeibare werker, met een schranderen geest begaafd en die menigvuldige en uitgebreide kennissen bezat. Door zijn innemend karakter had hij zich eenieders achting weten te verwerven.

De leeraren en leerlingen woonden in korps den plechtigen lijkdienst en de begrafenis bij en de heer Bestuurder en een leerling der hoogste klas stuurden hem het laatste vaarwel toe.

In den jongsten algemeenen prijskamp behaalde de school andermaal de volgende schitterende onderscheidingen.

WETENSCHAPPELIJK GEDEELTE :

Afdeling A. 402 ingeschreven leerlingen.

8e Prijs, De Vooght Marcel met 89 punten op 100.

3e Accessit. Janssen Joséf met 84 id. id.

11e Accessit. Knaeps Achille met 76 id. id.

Werden genoemd :

Machielsen Jozef met 61 punten op 100.

Cornelissen Alfons met 55 id. id.

Deckers Emile met 55 id. id.

Afdeling B. 123 ingeschreven leerlingen.

Werd genoemd : Verdonck Jan met 54 punten op 100.

Afdeling C. 141 ingeschreven leerlingen

Prijs : Knaeps Louis met 81 punten op 100.

LETTERKUNDIG GEDEELTE.

Afdeling A. 402 ingeschreven leerlingen.

Accessit. Janssen Jozéf met 61 punten op 100.

Accessit. Knaeps Achille met 60 punten op 100.
Afdeling C. 141 ingeschreven leerlingen

Werd genoemd: Knaeps Louis met 58 punten op 100.

In den algemeenen prijskamp van het middelbaar onderwijs van eersten graad behaalde onze inboorling Mr Alois Stefens, oud-leerling onzer middelbare school, thans leerling der rhetorica van het gepatrooneerd college te Herenthals, den 2ⁿ accessit van latijnsche taal met 70 punten op 100 en de eerste eervolle melding voor de vlaamsche taal met 69 punten op 100.

Er waren 160 mededingers.

Gemeentelijk lager onderwijs

In zitting van 3 October 1908 werd Juffrouw Dyckmans Maria Philomena, draagster van het diploma van den lageren graad, tot hulponderwijzeres in de Stadsmeisjesschool benoemd, in vervanging van Madame Van Oirbeek-De Backer, die op pensioen werd gesteld.

In zitting van 19 oogst II. bracht de Raad een gunstig advies uit over de op pensioenstelling van Juffr. Marie Eysermans, hulponderwijzeres der Gemeentebewaarschool en nam tevens haar ontslag aan. Deze juffrouw was reeds sedert verschillende maanden in ziekverlof.

In hare vervanging werd benoemd Juffr. Stefens Margaretha in de raadszitting van 20 September II.

In zelfde zitting uitte de Raad een gunstig advies over de op pensioenstelling van Juffr. Vernimmen en nam dezer ontslag aan. Wij moeten eerstdaags in hare vervanging voorzien.

De goedgekeurde lijsten van het schooljaar 1908-1909 bevatten 218 inschrijvingen voor stadsjongensschool, en 246 voor stadsmeisjesschool.

In de bewaarafdeling werden 140 kinderen ingeschreven.

Onderstand voor het lager onderwijs.

Uit de stadsrekening van 1908 blijkt, dat wij in toelagen van den Staat hebben ontvangen eene som van fr. 31000.

Hierin is begrepen het aandeel van fr. 2850 als tusschenkomst in de verplichte verhoogingen van jaarwedden der onderwijzers.

De provinciale toelaag voor het lager onderwijs bedroeg fr. 3900.

Ook ontvingen wij van den Staat 3500 frank voor den dienst der bewaarscholen.

Aangenomen lager onderwijs

In 1908 verleenden wij de volgende toelagen uit de stadskas :

Aangenomen jongensschool fr. 31959,23

Bij koninklijk besluit van 5 oogst 1908 is Mr Van den Hout Jan Bt. vereerd met de medalie van 1^e klas voor meer dan 25 jaren dienst.

Aangenomen meisjesschool fr. 20630,—
» » H. Hart » 6094,—
» gemengde school te Severdonck » 2599,83

De toelagen aan de aangenomen bewaarscholen beliepen: 3840 franken aan deze der Herenthalsstraat, en 2500 franken aan deze der parochie van het H. Hart.

Wij ontleenen aan de bijzondere schoolbegroo-
ting voor 1909 het volgende :

Stadsjongensschool : 3 professors, 218 leerlingen.

Stadsmeisjesschool : 4 meesteressen, 246 leerlin-
gen.

Aangenomen jongensschool (centrum) 16 onder-
wijzers, 1003 leerlingen.

Aangenomen meisjesschool (centrum) 11 meeste-
ressen, 691 leerlingen.

Aangenomen school der parochie van het H. Hart.
5 meesteressen, 329 leerlingen.

Aangenomen gemengde school te Severdonck, 2
onderwijzers, 109 leerlingen.

De gemeente bewaarschool heeft twee klassen en
140 leerlingen ; de aangenomene bewaarschool in
de Herenthalsstraat telt vijf klassen en 400 kinderen ;
deze der parochie van het H. Hart 4 klassen en 345
leerlingen.

Bij koninklijk besluit van 5 oogst 1908 werd de
medalie van 1^e klas toegekend aan Juffr. Devylder
Marie, bestuurster, en Mora Josephine hulponder-

wijzeres der aangenomen bewaarschool van de
Herenthalsstraat, voor meer dan 25 jaren dienst.

47 leerlingen der aangenomen jongensschool
werden bekroond in den algemeenen prijskamp
van Godsdienst tusschen de leerlingen der lagere
scholen in het aartsbisdom van Mechelen, waarvan
er 22 meer dan 90 punten behaalden op 100 ;
9 meer dan 80 ; en 16 meer dan 60 punten.

Bijzondere kostschool voor meisjes

De bevolking van het Pensionaat in het klooster
van het H. Graf bedroeg dit jaar 59 leerlingen.

Het externaat telde 360 leerlingen ; daarenboven
had de kantschool 235 kweekelingen.

Bijzonder middelbaar onderwijs.

Gedurende het verlopen schooljaar werd het
Sint Victorsgesticht bezocht door niet min dan 505
studenten, waarvan 296 Internen en 209 Externen.
De Middelbare Afdeeling telde 121 leerlingen en
de vakschool 31.

Ten gevolge van het groot getal leerlingen in
de Middelbare Afdeeling, is men genoodzaakt ge-
weest eene nieuwe klas bij te voegen ter ontdeb-
beling van het 2^e studiejaar.

Dat de leerlingen op de hoogte blijven van hun
programma, bewijst de schoone uitslag, dien zij
bekwamen in den laatsten wedstrijd van Ordeklerk

aan het beheer van Posten en IJzeren Wegen : tus-
schen het duizendtal kandidaten voor enkel 102 plaat-
sen, werden 6 op 7 studenten van de Eerw. Broe-
ders benoemd. In den jaarlijkschen wedstrijd van
snelschrift op 23ⁿ Mei II. uitgeschreven door het
« Institut Sténographique » van Frankrijk, behaalden
meer dan zestig leerlingen een diploma voor ge-
schrift en snelheid ; 6 andere wonnen het handels-
diploma van 100 woorden per minuut.

Ten einde de kinderen aan hunne zorgen toever-
frouwd, nog beter tot den levensstrijd uit te rusten
en beantwoordend aan het verlangen van vele
Ouders, voegen de Eerw. Broeders, van dit school-
jaar af, eene vierde klas bij de leergangen van 't
Middelbaar Onderwijs, met bijzonder doel de leer-
lingen volmaakter tot den handel op te leiden of
hen in staat te stellen aan hoogere wedstrijden,
door het Staatsbestuur uitgeschreven, deel te nemen.
Aldus zal voortaan in het Sint Victorsgesticht een
onderwijs gegeven worden, welks algemeene richting
voor verscheidene vakken afgebakend is door de
officieele programma's der Nieuwere Humaniora.

Nijverheid- en Ambachtscholen.

In het afgelopen schooljaar 1908-1909 waren
254 leerlingen ingeschreven.

Het personeel der school bestaat nog uit eenen be-
stuurder, zes leeraars en vier onderwijzers.

De volgende vakken worden onderwezen : de
vlaamsche, fransche, engelsche en duitsche talen ;
het rekenen, de meetkunde, de gezondheidsleer, het
handelsrekenen, het teekenen, de stèlkunde, de
scheikunde, de natuurkunde, de werktuigkunde, het
boekhouden, de nijverheidsleer.

Onze nijverheidsschool heeft deelgenomen aan de
arrondissementstentoonstelling alhier en daardoor het
praktisch en grondig onderricht welk er gegeven
wordt voor iedereen aanschouwelijk gemaakt.

In de maand April II. vierde de school haar tien-
jarig bestaan, gezamentlijk met de Lijfrentkas « Zor-
gen voor Morgen ». De feesten te dier gelegenheid
gegeven werden vereerd met de tegenwoordigheid
van den achtbaren heer Schollaert, kabinetsoverste.

De stadstoelaag voor 1909 bedraagt 2000 frank.
De school had het verlies te betreuren van haren
stichter, den heer Pieter Haeck, over wiens over-
lijden wij reeds hiervoor handelden, onder de rubriek
« Middelbare School. » Ook namens de nijverheids-
school werd hem eene laatste hulde gebracht door
Mr Jacobs, Bestuurder.

TITEL VII

SCHOONE KUNSTEN, WETENSCHAPPEN EN LETTEREN.

Teekenschool

Het personeel onderging geene verandering en het getal leerlingen bedroeg 208.

Zij worden onderverdeeld in 36 timmerlieden; 28 meubelmakers; 5 smeden; 20 schrijnwerkers; 15 beeldhouwers; 1 etser; 88 scholieren; 2 decoratieschilders en 13 andere, tot verschillende vakken behoorende.

Bij de prijskampen op het einde van het schooljaar gehouden heeft de Jury zijne bijzondere tevredenheid uitgedrukt en voor de eerste maal twee prachtige eeremetalen op hare kosten geschonken. Zij kende vier eeremetalen toe van het Gouvernement.

De werken der leerlingen werden volgens gewoonte in de lokalen der school tentoongesteld en een talrijk en belangstellend publiek kwam dezelve bezichtigen.

Onze teekenschool nam ook deel aan onze arrondissementstentoonstelling, alwaar de uitgestalde voorwerpen en teekeningen eene zeer goede figuur maakten.

Onze oud-leerlingen, MM. Jos. Verrees en Jos. Daems behaalden de schoonste onderscheidingen in de Koninklijke Akademie van Schoone Kunsten te Antwerpen en aldus blijft onze bloeiende school, ook buiten Turnhout de beste faam genieten.

Muziekschool.

Bij Koninklijk besluit van 23 Feb. 1909, werd het Burgerlijk Kruis van 1^e klas verleend aan Mr Louis Haensbergen, voor meer dan 35 jaren dienst als leeraar.

De lessen werden regelmatig gevolgd.

De bijzondere leergangen voor de verschillende speeltuigen telden: voor de piano-forte 42 leerlingen, waaronder eenige veel belovende; voor de klas van klarinet 11 leerlingen, voor de fluit 2, voor hobo en voor basson had men een leerling.

De lessen voor koperen blaastuigen werden gevolgd door 10 leerlingen.

De vioolklas voor jongens telde 11 leerlingen, die voor meisjes 2. Verder werd de contrebasse aangeleerd aan 2 leerlingen en de vioolcel aan 3.

De heer Gilson die den heer Tinel als opziener heeft opgevolgd, betuigde zijne hooge tevredenheid bij zijn bezoek in de maand Juni ll.

Ook de Juryleden waren zeer voldaan over den uitslag der prijskampen.

Letterkundige Genootschappen.

De oudheidkundige kring « Taxandria » besteedde eene som van 250 franken aan verschillende aankopen voor het Museum en de boekerij, waaronder de prachtige kas van St. Barbara's Genootschap.

De archieven werden met een paar giften verrijkt en het Museum met de urnen gevonden te Oolen en te Herenthals.

Tijdens de feesten door de stad gegeven bij de blijde intrede van den Wel Edelen Heer Graaf de Baillet-Latour, Gouverneur der Provincie, heeft een overgroot getal bezoekers het Museum bezichtigd dat voor het publiek toegankelijk was gesteld.

Het tijdschrift van Taxandria verschijnt regelmatig om de drie maanden en blijft ten hoogste belangwekkend om zijne merkwaardige verslagen.

Muziekgezelschappen.

Over het algemeen verkeeren onze talrijke muziekmaatschappijen in eenen bloeienden toestand.

Dit mag vooral gezegd worden van de harmonie van den Katholieken Volksbond die, onder het kundig bestuur van den heer Em. Veremans, de beste vorderingen blijft maken.

Op 18 Juli II. nam dit puik muziekgezelschap deel aan den internationalen wedstrijd ingericht door den Meyerbeer-kring te Brussel bij gelegenheid

van dezès vijf en twintigjarig bestaan en behaalde er drie onderscheidingen, namelijk een eersten prijs voor lezen en uitvoering op zicht; een tweeden prijs en daarenboven nog een eereprijs voor de flinke uitvoering.

Die schitterende zegepraal werd hier met eene ware blijdschap vernomen en bij hunne aankomst werden de laureaten ten stadhuize ontvangen alwaar hun door het schepencollege de warmste gelukwenschen werden toegestuurd en hun tevens een eeremetaal werd geschonken ter herinnering aan die schoone overwinning op muzikaal gebied.

Gemelde maatschappij vergastte ons dit jaar wederom op een aantal concerten gegeven op het Stadskiosk ter groote markt. Volgens gewoonte was de uitvoering onberispelijk en de steeds toenemende toeloop van het publiek bewijst hoe gretig de heerlijke muziek van dat uitgelezen korps gehoord wordt. Wij hopen op zijne welwillende medewerking in de toekomst te mogen blijven rekenen.

TITEL VIII. GEZONDHEIDSDIENST.

Openbare gezondheid

De algemeene gezondheidstoestand is voldoende. Op het einde van het schooljaar werden een groot aantal kinderen door de mazelen aangetast, doch het getal sterfgevallen was onbeduidend. Bij wijze van voorzorgsmaatregel hebben wij de prijsdeelingen in de bewaarscholen doen vervroegen en de lokalen doen ontsmetten.

Ons geneeskundig korps en de plaatselijke gezondheidscommissie wedieveren met ons om de openbare gezondheid te bevorderen en de verplichtende aansluiting van al de wijken en achterbuurten op het riolennet gelegen en waartoe wij weldra kunnen doen overgaan ingevolge onze overeenkomst met Mr Matagne en de bepaalde aanvaarding der riolen, zal zeker den algemeenen toestand nog gevoelig verbeteren.

Koepokinenting

In 1908 was de heer dokter J. Van Dooren met den dienst der pokzettingen gelast en voor het loopende jaar wordt deze dienst waargenomen door den heer doktor J. Vermeirsch.

Tijdens de gewone zittingen van September 1908 en April 1909 werd bij 280 kinderen de koepokstof ingeënt en hadden daarenboven nog 397 inenting en herinentingen plaats in de gemeentel- en aangenomene scholen.

Reinigheidsdienst

In aanmerking van de gedurige uitbreiding der stad, wordt er wekelijks een halven dag meer met de vuilniskarren gereden en is aldus de reinigheidsdienst verbeterd, in afwachting dat dezelve gansch heringericht worde.

Begravenissen.

Deze dienst blijft dezelfde.

Rampen en ongelukken.

Onze stad bleef van alle groote ongelukken gespaard.

Pompierkorps.

Ons vrijwillig pompierkorps met haren wakkeren bevelhebber aan 't hoofd blijft zich steeds moedig onderscheiden en mocht bij den jongsten prijskamp te Thienen de schoonste lauweren inoogsten.

De pompiers werden vier of vijfmaal bij eene brandramp geroepen, waarvan eene van grooten

omvang, op 27 Juli laatst, bij den heer René Van Meessche-Smets, groothandelaar in kolonialen. De schade door het vernielend element aan gebouw en inboedel toegebracht en door verzekering gedekt, beliep ongeveer 30,000 franken.

MM. Guill. Aerts, Jan Goossens en Jan Maes, bekwamen het burgereereteeken van eerste klas en werden te dier gelegenheid plechtig ten stadhui-ze ontvangen en geluk gewenscht.

— 305 —
TITEL IX.

JUSTITIE, OPENBARE VEILIGHEID, GEVANGENIS

—
Politie

Op 15 December 1908 overleed, na eene langdurige en pijnlijke ziekte, de heer Volders Joannes Cornelius, hoofdtoegevoegde van politie, geboren op 27 December 1849.

De overledene werd tot toegevoegde van politie benoemd op 23 September 1873; hij werd bevorderd tot hoofdtoegevoegde op 5 Juli 1880 en verkreeg den titel van onder-kommissaris-opziener den 10 December 1889.

De heer Volders was vereerd met het burgerlijk eereteeken van 1^e klas en met de herinneringsmedalie van Z. M. Leopold II.

De plechtige lijkdienst had plaats op 19 December en werd bijgewoond door de stadsoverheden, het politiekorps alhier en afgevaardigden van den landelijken bond der politiebeambten.

Op het graf werden lijkreden gehouden door den heer Politiekommissaris, voor het Politiekorps, en door de heeren Devonder en Dewinne, namens den landelijken bond voornoemd en het Komiteit van Turnhout.

De heer Volders was een brave en bekwame bediende, die de beste herinneringen heeft achtergelaten.

In zitting van 19 Februari 1909 werd tot zijnen opvolger benoemd de heer Pittonvils Jan Antoon, Gendarm te Steenhuyse-Wynhuyse, met eene ingangsjaarwedde van 1400 frank. De nieuwe opziener is in dienst getreden den 1ⁿ April II.

Misdaden, Overtredingen, Aanhoudingen.

Van 1 September 1903 tot 31 Augustus 1909 zijn er 857 processen-verbaal opgemaakt, verdeeld in 638 voor boetstraffelijke feiten en 219 van bestuurlijken aard, te weten :

Eerrooverij	0
Misbruik van vertrouwen	10
Aftruggelarij	1
Dieverij van hout en strooisel	9
Dieverij van verschillende voorwerpen en hofvruchten	44
Vernieling van veldvruchten	2
Mede te dragen	66

	Overgebracht	66
Vernieling van afsluiting		18
Desertie		3
Huisdieverij met of zonder braak		18
Doodsbedreigingen		0
Aanrandingen		2
Mishandelingen, beledigingen en smaadwoorden		105
Opstand, bedreigingen en smaad aan de politie		21
Ongemuilbande honden		15
Naaktzwemmen		0
Dronkenschap		125
Herbergen		10
Straatschennis en ruststoornis		34
Andere overtredingen aan Gemeente en Provinciale reglementen		189
Bedelarij en landlooperij		23
Banbreuk		0
Kansspelen		2
Omkooperij		1
Aanslag op de eerbaarheid		2
Id. op de vrije uitoefening van den arbeid		4
Huiszoekingen		13
Onderzoeken en opzoekingen		116
Bevel van aanhouding		47
Ongelukken		4
Brandrampen		14
Zelfmoord		1
Moord (onvrijwillige)		0
Drenkeling		0
Moed en zelfopoffering		6
Zinneloosheid		2
de Commodo en Incommodo		16
	Totaal	857

Gevang te Turnhout

Bevolking op 31 December 1907	145
Ingekomen in 1908	1205

Uitgegaan in 1908	1192
Bevolking op 31 December 1908	158
Opsluitingsdagen	50617
Er waren elf zieken, ter infirmerie	11
Sterfgevallen	0
Gevallen van krankzinnigheid	0

Paspoorten

Van 1 September 1908 tot zelfden datum in 1909 zijn op het bevolkingsbureel 6 bewijzen van eenzelve afgeleverd.

Werkmansboekjes

Men vroeg 295 werkboekjes voor minderjarigen en 94 livretten voor meerderjarige arbeiders.

Loterijen

Bij besluit der Bestendige Deputatie van 14 Mei 1909 werd het Comité onzer Arrondissementstentoonstelling gemachtigd, eene tentoonstelling-tombola in te richten tot bevordering van nijverheid en kunsten.

De duur werd bepaald op zes maanden en de prijs der loten op 0,25 fr.

Op 19 Juli ll. verleende het Schepencollege machtiging aan het Bestuur der Turnhoutsche werkersverenigingen alhier, om gedurende vier maanden

eene tombola in te richten tot versterking hunner zieken- en werkloozenkassen. (25 Juli-25 November 1909)

De prijs der loten werd bepaald op tien centiem. De verkoop ervan mag slechts in Turnhout geschieden en in de weekbladen alhier aangekondigd worden.

TITEL X.

MILITIE.

Dit jaar zijn 206 jongelingen geroepen om deel te nemen aan de loting voor de nationale militie. Wij moesten 41 manschappen leveren tot vorming van het contingent.

Er werd eene afschrabbing op reklaam als Nederlander uitgesproken; een loteling werd onwaardig bevonden, terwijl drij vrijwilligers van beroep werden ingeschreven.

Militieraad.

Buiten de 201 lotelingen der loopende klas verschenen nog 46 uitgestelden van vorige jaren met 1 ontslagene voor den militieraad.

Van de tijdelijk vrijgestelden van vroegere jaren werden er acht geschikt bevonden voor den

dienst; geen enkel vrijwilliger van beroep kwam in vermindering van het contingent; zoodat er door de eigenlijke lotelingen 35 manschappen moesten geleverd worden.

Derzelver geschiktheid tot den dienst was dit jaar buitengewoon goed, waaruit volgt, dat het laagste nummer 47 zijnde, het hoogste dienstplichtig slechts 101 bereikte, terwijl 247 het hoogste nummer was der klas.

6 vrijstellingen werden verleend voor dienst eens broeders, 2 voor onderstand van moeder-weduwe en 1 voor eenig kind onbemiddeld. Het is te danken aan de goedgekeurde militianen van de uitgestelden van vroegere jaren dat dit jaar zulk laag nummer is opgeroepen.

4 militianen werden vervangen door het Departement van oorlog.

VERDEELING VAN HET CONTINGENT.

De ingelijfde manschappen werden aangeduid voor de volgende korpsen :

1 ^e Liniregiment	1
2 ^e "	4
3 ^e "	1
4 ^e "	4
5 ^e "	5
6 ^e "	1
7 ^e "	3
9 ^e "	1

Mede te dragen 20

	Overgebracht	20
1 ^o e Linieregiment	.	1
12 ^o e „	.	2
2 ^o e Jagers te voet	.	3
Vestingartillerie	.	1
Carabiniers	.	1
Vervangen door het departement van oorlog	.	4
3 ^o e Lanciers	.	2
1 ^o e Artillerie	.	1
1 ^o e Gidsen	.	3
2 ^o e „	.	2
2 ^o e Jagers te paard	.	1
	Samen	41

Geleerdheid der lotelingen

Volgens de persoonlijke opgaven der militianen bij hunne inschrijving, wordt de graad hunner geleerdheid vastgesteld als volgt :

Lezen, schrijven en rekenen	190
Lezen alleen.	1
Ongeleerden.	16

Derhalve is het coëfficiënt der geleerden gestegen tot 92 %.

Burgerwacht.

De opperstaff telt 9 officieren en 10 wachten.

De eerste ban heeft twee compagniën, waarvan de eerste 3 en de tweede 2 pelotons begrijpt. De getalsterkte bedraagt 9 officieren en 216 burgerwachten.

De tweede ban bestaat uit één peloton met 1 officier en 70 manschappen.

Dit jaar werden 31 nieuwelingen ingelijfd.

Het muziekkorps heeft 38 vrijwilligers.

De Burgerwacht begrijpt derhalve in haar geheel 19 officieren en 367 wachten.

TITEL XI.

OPENBARE BELASTINGEN. — JAAR 1908.

Personeel en kadaster.

Zonder verandering.

Rechtstreeksche belastingen

GRONDBELASTING.

Er waren 1271 artikelen.

Zij bracht op :

In principaal voor den Staat	fr. 49234.27
In opcentiemen voor de provincie 11	» 5415.78
„ „ „ gemeente 62	» 30525.25
Algemeen totaal	fr. 85175 30

Het belastbaar inkomen, tot grondslag dezer belasting dienende, bedroeg fr. 703353,48.

PERSONEELE BELASTING.

Men telde 1331 belastingschuldigen.

Het lastkohier bevat in :

Hoofdsom ten profijte des Staats	fr. 39151.39
Opcentiemen voor den Staat 15	» 5870.28
» » » » 20 op het principaal der huurwaarde	» 2227.38
Opcentiemen voor de provincie 16	» 6264.06
» » » Gemeente 62	» 24273.25
Boeten, opnemingen en schattingen	» 81.29
Algemeen totaal fr.	77867.65

ONTLEDING.

Huurwaarde fr.	222738.
Deuren en vensters : 2308 1/2 aan 1 frank.	
	12101 1/2 » 1.10 frank.
Mobilair :	fr. 475336
Dienstboden :	99 aan 8 frank.
	184 » 10 »
	69 aan 20 frank
	52 » 25 »
	0 » 30 »
	13 » 10 » met livrei.
Paarden :	5 aan 10 frank.
	47. » 20 »
	14 » 50 »
	4 » 60 »
	1 » 100 »

PATENTEN.

Er waren 1562 patentplichtigen.

Hoofdsom van den Staat	fr. 21653.09
Opcentiemen voor den Staat 20.	» 4331.91
» » de Provincie 4	» 850.27
» » » Gemeente 39	» 8290.26

Algemeen totaal fr. 35125.53

Er zijn dit jaar ten bureele van den Rijksontvan-
ger nogmaals 172 aangiften gedaan door slijters,
tappers of herbergiers, die een debiet openden
mits betaling van 100 frank vergunningsrecht.

PROVINCIALE BELASTINGEN.

Sterke dranken

291 herbergiers werden aangeslagen à rato van
19.50 fr., 3 slijters aan 26 fr., 't is te zeggen, die
ook in 't klein verkoopen en 0 aan 39 fr.

Het bedrag van de rollen is fr 5825,60.

7 zijn maar voor een gedeelte des jaars
aangeslagen.

Tabak en sigaren

Er zijn 112 debieten aan 6 frank en 33 aan 24 fr.
waarvan het gezamenlijk bedrag tot 1573,50 fr. be-
loopt.

13 lastschuldigen zijn maar voor een gedeelte des
jaars aangeslagen.

Honden

366 aan 2 fr., 159 gewone aan 6 fr., 39 honden
aan 20 fr. en 1 aan 35 fr.

De rol bedroeg fr. 2499 fr. in totaal. 2 honden zijn slechts voor een gedeelte des jaars aangeslagen.

Trapwielen

Voor gansch het jaar 1908 : trapwielen 1221 aan 6 fr., motocyclus 25 aan 20 fr., automobielen 2 : een automobiel van 18 paardenkracht aan 144 fr., en een tweede van 12 paardenkracht aan 96 fr.

Ook werden 29 werkmansplaten aan 1 frank afgeleverd.

De belasting op de machienen (beweegkrachten) aan 2 fr. per paardenkracht geeft 2115 paardenkrachten met een opbrengst van 4234 fr. Eenige zijn enkel voor een gedeelte des jaars aangeslagen, (20 1/2 paarden.)

De prachtpaarden, ten getale van 20 aan 20 fr. brachten 400 fr. op.

STEDELIJKE BELASTINGEN. — 1909

18 o/o op het belastbaar inkomen der bewoonde huizen.

Iusthuizen en nijverheidsgebouwen	fr. 72354,06
Op paarden en ossen	» 5148,00
Op rijtuigen	» 3565,00
Op voorgevels	» 32403,00
Op stoompaarden	» 3786,00
Op balkons 52	» 1200,00
Op de stoepen	» 14322,65

Het kohier van onderhoud en verbeteren der buurtwegen in 1909 bedraagt fr. 4218,06.

De nieuwe belasting op het kadastraal inkomen der nieuwe gebouwen en vergrooingen, tijdelijk van de grondlasten ontslagen, bedraagt fr. 9650,04.

TITEL XII. OPENBARE WERKEN

Personeel

Zonder verandering.

Groote wegen en straten

De kassei- en kiezelwerken tusschen den ouden Barreel te Vosselaer en de tramstatie werden in staat van eindelijke aanvaarding gesteld.

Verschillende steenwegen werden met nieuwe en oude kasseien hersteld.

Eene velobaan werd gemaakt, over Hoogstraeten naar Breda.

Voor de velobaan van Turnhout naar St. Pieters-Lille is het lastkohier goedgekeurd.

Wij hebben bij den heer Minister aangedrongen op de spoedige uitvoering der nieuwe bevoering van de Warandestraat en de herkasseiing der Merodelei, van af den ijzeren weg tot aan de tramstatie.

Stadswegenis

De Mermansstraat werd hergekasseid en de stoepen met boordsteenen werden in die straat gelegd, ingevolge de beslissing van den Gemeenteraad.

Voor de kasseiing van den Kruissegeweg en de Nieuwstadstraat zijn plannen en lastkohier reeds door den Gemeenteraad goedgekeurd en opgezonden met de vraag van tusschenkomst door Staat en Provincie. Wij hopen dus eerlang met dat nuttig werk te beginnen.

Ook tot de kasseiwerken met leggen der boordsteenen in de bestrating rondom de Parochiekerk van het H. Hart is besloten en de uitvoering dezer werken is dus zeer nabij.

Wij zorgden voor den gewonen onderhoud der straten en wegen en een aantal der stadswerklieden worden gelast met den goeden onderhoud der buurtwegenis.

Op aanzoek van het Provinciaal Bestuur, hebben wij in de Raadszitting van 21 Dec. II. den buurtsteenweg op Thielen van groot verkeer verklaard, ten einde de tusschenkomst van Provincie en Staat in de onderhoudswerken te bekomen, welke tusschenkomst 1/4 voor ieder zou bedragen, zoodat wij slechts de onkosten voor de helft zullen te dragen hebben.

Riolen

De aanbesteding der rioolwerken op het Kerkplein der Parochie van het H. Hart heeft den 4^e September plaats gehad. Mr. Brosius-Celen werd aannemer verklaard voor de somme van fr. 3216.

Ons proces met Mr. Matagne is in der minne geëindigd; de definitieve aanvaarding is geschied en nu zullen wij ook de noodige maatregelen kunnen treffen voor de algemeene aansluiting.

Waterleiding

Het getal aansluitingen aan onze openbare waterleiding bedraagt thans 283.

De eerste inning voor het minimum van waterverbruik en voor den huurprijs van den watermeter belooft fr. 6755,20.

De eerste inning voor het waterverbruik boven het bepaald minimum belooft fr. 1945,33; voor het geheele jaar mag men dus op eene totale ontvangst hopen van 12000 fr.

Ziet ook de rubriek « Gemeentegoederen ».

Openbare verlichting. — Gas

De statistiek over het jaar 1908 opgemaakt wegens het gasverbruik, geeft den volgende uitslag:

Maanden	Duur van verlichting der straten in uren	Onkosten in franks	Stadhuis en nachtwacht in kub. m.	Onkosten in franks
Januari	92034.30	1380.52	193	28.05
Februari	74747.20	1121.21	222	33.30
Maart	66195.40	992.94	122	18.30
April	51336.10	770.04	87	13.05
Mei	42102.—	631.53	95	14.25
Juni	30696.35	460.45	79	11.85
Juli	33209.20	498.14	82	12.30
Augustus	50436.50	756.55	93	13.95
September	59484.—	892.26	108	16.20
October	77583.20	1163.75	154	23.10
November	86834.30	1302.52	214	32.10
December	98876.40	1483.15	214	32.10
Totalen	763536.55	11453.06	1663	249.45

De verlichting met petrool op den buiten kostte 1974,40 frank.

Markten.

In 1908 hebben de staangelden op de openbare markten met inbegrip der leurtaks op de hoveniers, eene zuivere opbrengst van 2774,50 fr. gegeven. De verdubbeling dier taks is thans door den Gemeenteraad gestemd.

Keurmeestersdienst.

De Keurrechten op het slachtvleesch zijn voor een nieuw tijdperk van 5 jaren behouden, dat is

tot 31 December 1913. (Beraming Gemeenteraad van 30 October 1908; goedgekeurd bij Koninklijk besluit van 8 Dec. 1908.)

Ten bureele van politie zijn in 1908 voor de slachting 4329 dieren aangegeven, te weten: 171 ossen, 1336 koeien, 350 vaarzen, 1073 vetkalveren, 16 jonge ossen, 1061 zwijnen, 235 schapen, en 87 paarden.

Aan keurtaksen werd eene som van fr. 3217,90 in de stadskas gestort.

De dienst van den ontsmettingsoven die 204 franks opbracht voor de stadskas, bestond uit de behandeling van 90 stuks vee, met een gezamenlijk gewicht van 14547 kilogrammen.

Voor ieder geval van ontsmetting betaalt men 9 franks; de uitzet gebeurt aan 0.50 fr. per kilogram voor het vleesch; 0.80 fr. voor het vet; 0.05 fr. voor de beenderen en 0.30 fr. tot 0,35 per liter vleeschnat.

Gemeentekerkhof.

Wij wachten op de terugzending der plans door de Bestendige Deputatie om onmiddellijk met de nieuwe woning voor den grafmaker te beginnen.

Rivieren en waterloopen.

De algemeene ruiming der niet bevaar- noch vlotbare waterloopen is dit jaar nog ten geschikten

tijde geschied en wij zullen eerlang den rol der teruggaven door de boordegenaars aan de goedkeuring des Gemeenteraads kunnen onderwerpen.

Gemeentebouwen.

Men zie deswegens titel II « Gemeentegoederen »

Bijzondere bouwingen.

Sinds 1 September 1908 werden ons 25 vragen gedaan tot bouwen langsheen de Staats- en provinciale wegenis en 77 langsheen de Stadswegenis.

Hierbij komen voor de vergrootingswerken aan verschillende fabrieken alsmede de vergrooiting der gasfabriek, met plaatsing van eenen nieuwen gazo-meter van 4000 kubieke meters.

TITEL XIII

LANDBOUW

Algemeen overzicht

Het afgelopen jaar mag als een gewoon jaar beschouwd worden. De koude van verleden winter heeft aan de granen niet veel schade berokkend.

De zomer was slecht en wij hadden weinig waarlijk heete dagen. Het hooi was van mindere

kwaliteit en moest met slecht weder ingeogst worden. Ook was de opbrengst veel minder dan verleden jaar. Integendeel was er nog al toemaat en deze werd met gunstig weder binnengehaald.

Er is veel graan en vooral veel stroo. Ook de haver is goed en de beeten beloven veel. Spurrie en rapen laten nogal te wenschen. Er zijn weer veel aardappelen en deze zullen wederom goedkoop zijn ofschoon dezelve op de lage velden veel afval geven. Het vee dat voor een groot deel van het jaar duur was, is in de laatste maanden merkkelijk afgeslagen, behoudens de varkens die nog aan goeden prijs werden verkocht.

De boter bleef heel het jaar duur en de gemiddelde prijs van fr. 3 den kilo werd goed behouden.

Ook de eieren waren duur en werden gemiddeld verkocht aan 0,10 het stuk.

Kortom, onze landbouwers deden over het algemeen goede zaken.

OPBRENGSTEN

Per hectaar worden de opbrengsten gemiddeld geschat op :

Koorn	30 hectoliters.
Haver	40 »
Aardappelen	22,000 kilos.

PRIJS DER GRANEN

Per 100 kilos is de gemiddelde prijs nagenoeg als volgt :

Voor de rogge	17	fr.
» haver	17	»
» aardappelen	5	»

Veemarkt

Volgens opgaaft der politie hebben wij de volgende statistiek opgemaakt :

Te koop gesteld		Ossen	Koeien	Vaarzen	Kalveren	Stieren	Schape	Varkens	Stuks vee ter markt gebracht.
VEE									
1908	October	—	120	73	107	5	1	208	514
	November	5	131	74	89	7	—	293	602
	December	14	199	60	103	4	—	162	542
	Januari	39	157	62	108	6	—	128	500
1909	Februari	8	69	49	96	1	—	140	363
	Maart	—	125	99	155	2	—	76	457
	April	—	240	133	162	10	1	155	701
	Mei	2	186	90	142	3	—	217	640
	Juni	1	114	51	92	2	—	150	410
	Juli	—	77	70	82	—	—	140	369
	Augustus	—	123	86	83	3	1	130	426
	September	10	158	61	118	5	2	139	493
Stuks vee ter Markt gebracht.		79	1702	908	1337	48	5	1938	6017
Middelmatige prijs per stuk.		455	340	310	125	315	27	17	Frank.

Paardenmarkten

De markt van 11 November 1908, telde 127 paarden en 87 veulens; de tweede markt van 3 februari 1909, telde 54 paarden en 52 veulens.

Prijs van het vleesch.

In 1909 is de middelmatige prijs van het vleesch per kilogram geweest als volgt :

Ossenvleesch	fr.	1.80
Koeivleesch	»	1.40
Vaarzen	»	1.60
Kalfs	»	1.90
Stieren	»	1.40
Schape	»	1.90
Varkens	»	1.80
Paarden	»	1.10

Veeartsenijdienst.

Zonder verandering.

Landbouwkomiteit.

Op 18, 19 en 20 October 1908 werd alhier een arrondissementsprijskamp en tentoonstelling gehouden, waaraan de stad eene toelaag verleende van 1500 frank.

Daar die tentoonstelling samen viel met het eerste officiëel bezoek van den Weledelen heer Gouver-

neur der Provincie, zal men daarover hierna wat meer vinden onder de rubriek : « Blijde intrede van den Weledelen Heer Graaf de Baillet-Latour, Gouverneur der Provincie Antwerpen. »

Bij koninklijk besluit van 16 Juli ll. werd aan Mr Louis Caron, voorzitter van het komiteit, het bijzonder eereteken van eerste klas toegekend, terwijl bij koninklijk besluit van 29 October 1908, dit van tweede klas werd geschonken aan de heeren Caers Ferd. ; Dierckx P. ; Stroybant Fr. en Van den Hout Jos.

Tijdens den aanstaanden winter wordt een landbouwleergang ingericht te Severdonck door den heer Ph. Van Elst, landbouwkundige van den Staat te Rethy.

TITEL XIV

NIJVERHEID

Fabrieken en Trafieken.

Er hadden 16 onderzoeken de « commodo et incommodo » plaats, tot het inrichten van 1 nijverheidsgesticht, het plaatsen van 2 stoomketels, 2 gasmotoren, 2 benzinemotoren, 3 bergplaatsen van licht ontvlambare stoffen, 2 bakovens, 2 slachterijen, 1 stokvischwijkerij en 1 gazometer.

Handel op het Kanaal.

De statistiek van het kantoor der vaartrechten voor den doorvoer op en van Antwerpen, alsook op de vertakkingsvaart langs Desschel, geeft van 1 September 1903 tot 31 Augustus 1909 de volgende uitkomsten :

	Per ton van 1000 kilogrammen :
1 ^e Groep : Minerale brandstoffen	31710
2 ^e » Metaalnijverheid en ertsen	1214
3 ^e » Bouwmaterialen en delfstoffen.	127934
4 ^e » Steen- en aardstoffennijverheid.	137563
5 ^e » Houtsoorten	1589
6 ^e » Natuurlijke en kunstmatige landbouwprodukten	2784
7 ^e » Allerlei industriële voortbrengselen; vloeibare en andere	18499

Er werden 3878 kwijtingen afgeleverd voor geladen en 1879 verloven voor ledige schepen.

Openbare vervoermiddelen

Er is nog altijd geen begin gemaakt met het vergrooten der standplaats van den ijzeren weg alhier. Te Weelde-Merxplas werden nog nieuwe hangaars gebouwd.

Ons tramnet is thans volledig en de balans voor al de lijnen gaf aan de stad eene winst van 3075,52 fr. in 1908.

Rechtbank

Bij koninklijk besluit van 22 December 1908 is Mr Misonne A. L. tot voorzitter der Rechtbank

van eersten aanleg alhier benoemd, in vervanging van Mr Diercxsens, die zijn pensioen bekwam, met behoud van den eeretitel van zijn ambt.

Mr Misonne werd als rechter vervangen door Mr Janssens Isid. Ch. benoemd bij Koninklijk besluit van 19 Januari 1909.

Op 18 October 1903 werd Mr Joseph Kruyfhooft benoemd tot plaatsvervangend rechter.

Vrederecht

De plannen voor de veranderingen toe te brengen aan het kasteelgebouw, voorzien de inrichting van verschillende lokalen tot den dienst van het vrederecht.

De Provincie stelde daarvoor eene huurprijs van 1000 frank, die door den Gemeenteraad in grondbegin is aangenomen in zijne zitting van 19 oogst II.

Intusschen blijft deze dienst ingericht in de bovenlokalen van het Stadhuis.

Koophandel — Nijverheid.

De groote crisis in de meeste takken der nijverheid is nog niet ten einde en voor de papiernijverheid is dezelve nog gevoeliger geworden door de onlangs gestemde verhooging van inkomende rechten in Amerika. Het is dan ook met eene gewetigtige vrees dat men de toekomst tegemoet ziet.

Ook in de Bouwnijverheid was het over 't algemeen heel slap en vele werklieden zijn elders werk gaan zoeken.

Er braken werkstakingen uit onder de schilders en de timmerlieden; de eersten bekwamen eene loonsverhooging; voor de tweeden is tot hertoe geene oplossing verkregen.

In de textielnijverheid is de toestand op het oogenblik voldoende.

De verbrokkeling van het syndikaat der steenbakkers heeft een nadeeligen invloed gehad op die nijverheid. Er was nogal regelmatige afneming, maar de prijzen blijven te laag en laten weinig winst over.

In de cementnijverheid is er veel bedrijvigheid en de fabriek « La Bonne Espérance » heeft een nieuwen stoomketel bijgeplaatst.

De kaartennijverheid had minder van de crisis te lijden en de afneming bleef nagenoeg regelmatig.

Onze boeknijverheid blijft hare goede faam behouden.

In de kantennijverheid was er ook gebrek aan vraag.

Wat de tabaknijverheid betreft, was de verkoop heel voldoende in rook- snuif- en roltabak. In de sigarenfabrieken is er eenigszins gebrek aan orders.

De werkstaking in de fabriek der heeren De Ridder en Hughes is haar einde nabij; een deel der

stakers zijn door vreemde werklieden vervangen. Een ander deel is terug aan het werk en heeft zich aan de voorwaarden der patroons onderworpen.

In de diamantnijverheid is het getal werklieden nog verhoogd en blijft de toestand zeer voldoende.

In de metaalnijverheid is iedereen aan 't werk.

Op de mattenfabrieken is er op het oogenblik veel werk. De werksters der fabriek « Maus & Cie » zijn eenige weken in werkstaking geweest, ter gelegenheid van het plaatsen eener snijmachien. Zij hebben het werk hervat aan de voorwaarden door de patroons gesteld, die haar verzekerden dat de nieuwe werkwijze geen nadeel voor haar zou hebben.

Arrondissements-Tentoonstelling

Gedurende de maanden Juli, Augustus en September werd alhier eene gewestelijke tentoonstelling gehouden gewijd aan handel, nijverheid en Kunst.

Een Komiteit hebbende aan het hoofd den heer Burgemeester als Eere-Voorzitter, de heeren schepenen Dufour en Van Genechten als Voorzitters, de heer Lambrechts als algemeene sekretaris en waarvan de leden de verschillende takken onzer nijverheden vertegenwoordigden, had zich wel met de inrichting willen gelasten.

Een feestkomiteit met Mr Louis Boone als Voorzitter en Mr Fr. Stroybant als secretaris zou intuschen voor de feesten en aantrekkelijkheden zorgen.

Het uiteinde der Mermansstraat, eene nieuwe, nog niet volbouwde straat scheen als voorbestemd voor dit doel en werd daarvoor dan ook gekozen, terwijl de aanpalende eigendommen van Mevr. Hanoset, daarbij aangesloten, de noodige plaatsruimte verleenden voor het aanleggen der hovingen en het inrichten van gemakkelikheden van allen aard.

Onze Gemeenteraad stemde eene stadstoelaag van 5000 frank en besloot tot den onmiddellijken aanleg der stoepen met boordsteenen en tot de herkasseiing der Mermansstraat, om aldus een behoorlijken toegang tot de Tentoonstelling te verzekeren.

Van haren kant verleende de Provincie eene toelaag van 10,000 frank en gaf hare toestemming tot eene loterij der Tentoonstelling, met toelating het vierde der opbrengst voor onkosten te gebruiken.

Eindelijk bekwam men eene Staatstoelaag van 10.000 fr.

De Maatschappij der Tentoonstelling werd gesticht met acties van 25 frank aan den intrest van 4 ten honderd.

Gedurende eenige weken heerschte hier eene bedrijvigheid welke getuigt van den iever en de eensgezindheid die onze nijveraars en handelaars bezielde, en het mag zeker wel als eene groote zeldzaamheid aangestipt worden dat bij de plechtige opening op Zondag 18 Juli, de tentoonstelling kant en klaar was.

De opening werd gedaan door den achtbaren Minister van Nijverheid en Arbeid, die aan den ingang werd verwelkomd door het inrichtingskomitee, omringd door onze afgevaardigden van Senaat, Kamer, Provincie en Gemeente, alsmede de notabiliteiten der stad.

Mr Dufour, Schepen en voorzitter van het Komitee, deed uitschijnen hoe iedereen had samengewerkt om eene tentoonstelling in te richten der hoofdstad van de Kempen waardig en die daar oprees als een prachtjuweel dat den handel, de nijverheid en de kunst van onze stad en ons arrondissement verpersoonlijkte. De heer Voorzitter besloot zijne rede met een woord van hartelijken dank, aan al degenen die aan het welgelukken der Tentoonstelling hadden medegewerkt.

Mr de Minister verklaarde zich verrast over de stoute, maar welgelukte onderneming van de Turnhouters. Op zijne beurt bracht hij een welverdiende hulde aan de wakkere inrichters, aan het Komitee der Dames met Mevrouw Jules Diercxsens als Voorzitster en aan de Tentoonstellers en deed een warmen oproep aan de Kempische nijveraars om deel te komen nemen aan de Wereldtentoonstelling te Brussel in 1910.

Daarna verklaarde Mr Hubert de tentoonstelling geopend en nu werden de verschillende hallen doorlopen, waar hij voor iederen tentoonsteller een goed woord over had. ZEd. kon een woord van

bewondering niet onderdrukken toen hij in het dames-paleis de fijne hand- en kantwerken der Dames, Juffrouwen en vrouwen bezichtigde.

De afdeling van het Roode Kruis wekte insgelijks zijne hoogste belangstelling.

Aan den ingang der Kunsthall was het welgelijkend portret opgehangen van den al te vroeg ontslapen Pieter Haeck, den 1^e Secretaris der tentoonstelling; het inrichtingskomitee had onder het geniaal werk van M. L. Van Dievort een rouwfloers en een palmtak opgehangen, om de nagedachtenis van den onvergetelijken man te verheerlijken.

De lunch werd opgediend in de groote feesthal en voorgezeten door den heer Burgemeester. Deze stelde den eersten heildronk voor aan Z. M. Leopold II, die nieuwe uitwegen heeft gezocht voor onze nijverheid door de stichting der kolonie van Congo en aan Z. K. H. Prins Aelbrecht van België, die naar de nieuwe kolonie is gereisd, om in eigen persoon het beschavingswerk van dat gewest te gaan bestudeeren, evenals de toekomst welke daar voor België, het moederland, is weggelegd.

Mr Henri Van Genechten, Schepen en voorzitter van het Komitee, bracht hulde en dank aan den heer Minister, voor zijn hooggewaardeerd bezoek en voor de hoffelijke wijze waarop hij kunst, handel en nijverheid in onze stad kwam aanmoedigen. Hij dankte insgelijks de overheidspersonen die de

opening der Tentoonstelling met hunne tegenwoordigheid kwamen opluisteren.

Minister Hubert bracht een heildronk aan de Tentoonstellers en, zinspelende op het heerlijke « Naar wijd en zijd » dat hij gedurende zijn bezoek had hooren spelen, wees hij op de toekomst welke voor de nijveraars en kunstenaars van Turnhout nog heerlijke dagen voorspelt. Hij dronk op de verbroedering van walen en vlamingen, die hand in hand samenwerken voor de toekomst, tot verheerlijking van het belgisch vaderland.

M. de Senator Bergmann dronk op de dames die aan het feest deelnamen, terwijl M. Louis Boone, advocaat, de gezondheid voorstelde van de afgevaardigden der Tentoonstelling van Tilburg en op de verbroedering en samenwerking dronk der inrichtingskomiteiten van Noord en Zuid.

M. Bruyelle, voorzitter van het Inrichtingskomiteit van Tilburg, bedankte voor de gulle gastvrijheid welke de hollanders te Turnhout genoten.

Eindelijk bracht Mr Dufour, voorzitter, een heildronk aan de drukpers en dankte voor den steun welke het inrichtingskomiteit van die zijde had gekregen.

Intusschen werd de tentoonstelling en hare hovingen door honderden ingezetenen bezocht.

Des avonds waren de tuinen à giorno en de feestlokalen electrisch verlicht en werd een luisterrijk concert gegeven door de maatschappij « L'Echo de la Campine ».

Sinds den dag der opening heeft de stroom van bezoekers niet opgehouden, niet alleen uit het arrondissement, maar uit alle hoeken des lands en zelfs uit den vreemde.

En waarlijk, het was der moeite waard eene wandeling te doen in de prachtige hallen, waar de verschillende standen met eene buitengewone orde en echten kunstmaak waren gereed gemaakt. Wij durven in geene bijzonderheden treden, om niemand te vergeten, doch mogen beweren dat alle tentoonstellers den meesten lof verdienen en de algemeene bewondering hebben ingeogst.

De fijne werken der Dames, de handwerken der kinderen onzer verschillende scholen, waren zeker niet het minst aantrekkelijk.

Ook onze nijverheids- en teekenscholen hadden hun degelijk onderwijs aanschouwelijk gemaakt.

Ons Stadsbestuur nam deel aan de tentoonstelling met hare plannen der riolen en waterleiding.

De feestkommissie verdient niet minder allen lof: gedurende twee maanden was het eene aaneenschakeling van concerten en andere feestelijkheden. Eerst en vooral hebben de verschillende muziekmatschappijen onzer stad zich bereidwillig ten dienste van het Komiteit gesteld en beurtelings eene reeks concerten gegeven die de algemeene goedkeuring van het publiek wegdroegen. Ook de leerlingen onzer Stadsmuziekschool gaven eenige schoone stukken ten

gehoore, waaronder de vaderlandsche liederen, getoonzet door den bekwamen bestuurder M. Verrees en door een honderdtal kinderen gezongen met begeleiding van orkest, een ongemeenen bijval verwierven.

Het was er ook een heerlijk zitten in de prachtig aangelegde hovingen, wanneer men des avonds, bij eene puike muziekuivoering en eene tooverachtige verlichting eenige aangename uren mocht doorbrengen en men kon zich dan heel goed in eene der groote steden van België wanen.

Het bestendig festival lokte een groot getal vreemde maatschappijen naar onze stad, die des Zondags leven en beweging in de Tentoonstelling brachten.

De tentoonstelling ontving ook het bezoek van den Weledelen heer Gouverneur der Provincie Antwerpen, het Komiteit der Drukpers en andere voorname personen.

Doch aan alles komt een einde en zoo werd de tentoonstelling gesloten tegen het einde der maand September, na gedurende twee maanden eene buitengewone drukte in de Mermansstraat en aanpalende straten gebracht te hebben.

Wij mogen tevens hopen dat de prachtige uitstallingen onzer nijveraars en handelaars machtig zullen bijdragen tot het bevorderen van handel, nijverheid en kunst in onze dierbare Kempen en aldus zal het Komiteit zijn doel bereikt hebben en zijn moedig en edel streven beloond zien.

TITEL XV.

FEESTEN

BLIJDE INTREDE

van den Weledelen Heer

Graaf de Baillet-Latour

Gouverneur der Provincie Antwerpen

Op Dinsdag 20 October 1903 bracht de Weledelen heer Graaf de Baillet-Latour, de nieuwe gouverneur onzer provincie, zijn officiëel bezoek aan onze stad.

Ter dier gelegenheid had het landbouwcomice van Turnhout eene buitengewone tentoonstelling ingericht die, het zij in 't voorbijgaan gezegd, op schitterende wijze is gelukt, door duizenden en duizenden, inwoners en vreemdelingen, is bezocht, en ieders goedkeuring, ja, de algemeene bewondering heeft verwekt.

In het vervolg van dit artikel zullen wij daar verder over gewagen. Thans keeren wij tot de plechtige ontvangst van den Heer Gouverneur terug.

Aan den toren, op het stadhuis, aan alle openbare gebouwen en aan elke woning wapperde de nationale vlag. De voorgevel en het steiger van het stadhuis waren prachtig versierd, even als de kiosk op de Grootte Markt, en niettegenstaande het gure weder heerschte er eene groote beweging in de stad. Een weinig na 10 uren begaven de maatschappijen en de leerlingen der verschillende onderwijsgestichten zich naar de hun aangewezen plaats, om den stoet te vormen, die den heer gouverneur zou begeleiden.

De burgerwacht verrichtte den ordedienst in de statie. Met den trein van half elf kwam de achtbare heer Gouverneur, vergezeld door den Provinciaalen Griffier, M. Vander Beken-Pasteel, in onze stad aan. Hij werd in de statie ontvangen door de heeren Burgemeester en Schepenen, de heeren senatoren Cools, Wittman en Bergmann; de heeren volksvertegenwoordigers de Broqueville, Versteylen en Lepaige; de heeren Caron en Verachtert, leden der Bestendige Deputatie van den Provinciaalen Raad en de leden van den gemeenteraad van Turnhout.

M. Van Hal, Burgemeester, richtte den heer Gouverneur een hartelijk welkom toe, waarna de hooge bezoeker met al de bovengenoemde heeren in galarijtuigen naar het stadhuis werden gevoerd, waar de plechtige ontvangst in de Raadzaal plaats had.

Welkomrede van Mr Van Hal, Burgemeester der Stad Turnhout.

Mijnheer de Gouverneur,

De stad Turnhout is zeer gevoelig aan de groote eer die gij haar betoont, met haar heden uw eerste officiëel bezoek te brengen, en het is voor mij, die sedert verscheidene jaren met u zulke aangename betrekkingen heb onderhouden, eene ware voldoening u hier ten stadhuize namens allen te mogen verwelkomen.

Te dezer gelegenheid zij het ons toegelaten te herhalen hoe zeer wij uwe benoeming hebben toegejuicht.

De taak van Gouverneur der Provincie Antwerpen is zwaar; om deze wel te vervullen is er eene verzameling van hoedanigheden noodig, die men maar zelden vereenigd vindt.

Wij begrijpen dat toen men u aanzette die hooge plaats in te nemen, gij een oogenblik hebt gearzeld.

Gij aanzaagt de bediening van Gouverneur minder als eene eereplaats, dan als een ambt waaraan talrijke plichten waren verbonden.

Uwe bestuurlijke kennissen en ondervinding, uw geest van toewijding, uw edele naam, reeds in vroegere tijden in onze provincie gedragen door ambte-

naren van denzelfden aard, den hoogen rang dien gij in de samenleving bekleedt, laten ons toe zeer veel te verwachten van uw wijs beleid, en geven ons de verzekering dat gij met eer het hooge ambt van Gouverneur zult vervullen.

Gij treedt in bediening juist op het oogenblik dat de haven en de omheining van Antwerpen ontzaggenlijke veranderingen zullen ondergaan. Van daar dat zeker in de eerste tijden Antwerpen eene voorname plaats in uwe bekommernissen zal innemen.

Nochtans, wij hebben de vaste overtuiging dat uwe hooge bezorgdheid zich ook over steden van minderen rang zal uitstrekken, bijzonder over diegene, die altoos naar vooruitgang hebben gestreefd.

Indien gij een oogslag wilt werpen op onze stad, zult gij bestatigen dat op gebied van verfraaiing en gezondmaking, ons bestuur reeds veel heeft gedaan en dat op dit oogenblik en onder dat opzicht, Turnhout voor geene andere stad van denzelfden rang moet onderdoen.

Nochtans ons werk is niet voltrokken. Verscheidene belangrijke ontwerpen van openbare werken liggen ter studie; wij zijn verzekerd bij u dezelfde ondersteuning te vinden die ons bij uwe voorzaten werd vergund.

Reeds hebt gij hiervan een doorslaande bewijs gegeven, met uwen machtigen invloed te gebruiken

om ons oud kasteel, wiens geschiedenis gij zoowel kent, door de Provincie te doen overnemen.

Weldra zullen wij hier, dank aan uwe medewerking, een prachtig gebouw zien oprijzen in zijnen vorigen bouwtrant hersteld, waardig van het groot sociaal doel dat de justitie te vervullen heeft. Gij hebt alzoo een gebouw tegen verval bevrijd, waaraan de voornaamste feiten der geschiedenis van Turnhout verbonden zijn.

Het is dus niet te verwonderen dat onze gansche bevolking u is te gemoet gesnelde om u op waardige wijze te onthalen.

De geestelijke en wereldlijke overheden der stad staan rond u geschaard en wachten met ongeduld het oogenblik om u hunne hulde te bieden.

In den stoet die binnen eenige oogenblikken zal voorbijtrekken, zult gij benevens de talrijke kinderen onzer onderwijsgestichten, onze ambachtslieden, onze landbouwers, onze muziekmaatschappijen aantreffen.

Al die menigvuldige personen zijn vereenigd in een gevoelen van achting en eerbied voor den nieuwen Gouverneur.

Moge die betooging u eene goede herinnering laten van uwe blijde intrede in Turnhout en u de overtuiging geven niet alleen dat gij hier heden met geestdrift wordt ontvangen, maar dat gij in alle omstandigheden op onze stad kunt rekenen.

Laat mij toe, alvorens te eindigen, namens het bestuur, de Gemeenteraad en al onze inwoners den vurigen wensch uit te drukken van u, met Gods hulp, gedurende vele jaren te zien medewerken tot den bloei onzer schoone provincie Antwerpen.

Laat mij toe, volgens gewoonte in plechtige omstandigheden, u den eerewijn aan te bieden, om daarna, ten teeken van vreugde en ware genegenheid, onze glazen op uwe dierbare gezondheid te ledigen.

**Antwoord van den Weledelen Heer Graaf
de Baillet-Latour, Gouverneur der Provincie.**

*Mijnheer de Burgemeester,
Mijnheeren,*

Ik ben zeer gevoelig aan den welkomgroet mij door U, bij mijne blijde intrede in uwe schoone stad toegestuurd.

Door 's Konings betrouwen tot het ambt van Gouverneur geroepen, heb ik mij voorgenomen mijne beste krachten te wijden aan den voorspoed der provincie.

De hoofdstad der Kempen, het vrijheidminnende Turnhout, wil ik vooral mijne bezorgdheid gunnen.

Deze taak is mij des te gemakkelijker, hier voor- gelicht zijnde door verstandige bestuurders, aan wier

hoofd zich een Burgemeester bevindt, wiens bekwaamheid heel de provincie door, hoog wordt geschat.

Als Voorzitter des Provincieraads geeft gij, achtbare heer Burgemeester, sedert jaren blijken van diepe bestuurlijke kennissen.

Deze begaafdheid, gepaard aan uwen minnelijken omgang, hebben u de algemeene sympathie verworven, niet alleen hier te midden uwer medeburgers, maar ook te midden van de vertegenwoordigers van heel de provincie.

Ook ben ik gelukkig, Mijnheer de Burgemeester, U hier openbaar hulde te betuigen voor de overgrooten diensten aan het welzijn van stad en provincie bewezen.

Turnhout, de oude vrijheid, is, dank uw wijs bestuur, gestadig den weg des vooruitgangs ingetreden.

Werken van gezondmaking en verfraaiing lagen steeds in uwe bezorgdheid. Inzonderheid wensch ik u geluk met de overname van het oud kasteel.

Dank aan uwe onverpoosde werking hebt gij der gerechtigheid te Turnhout eenen waardigen tempel geschonken.

Volgaarne heb ik uwe pogingen gesteund, en Turnhout zal immer op mijne medewerking mogen bogen, wanneer het zijnen vooruitgang zal gelden.

Ik dank u allen, Mijnheeren, voor uwe welgemeende gevoelens van genegenheid.

Uwe zoo gulhartige ontvangst zal mij steeds eene

zoete herinnering zijn van het gastvrije Turnhout.

Intusschen was de stoet gevormd en wachtte deze op de Groote Markt, in de Gasthuisstraat, in de aanpalende straten en op de Mérodelei het einde der receptie af om zich in beweging te stellen en voor den heer Gouverneur te defileeren, die met de personen van zijn gevolg op de pui van het Stadhuis had plaats genomen.

Langzaam kwam de stoet vooruit door de bevlagde straten, terwijl duizenden toeschouwers op de stoepen en de Groote Markt hadden plaats genomen. Onder de blijde tonen der muziek, het gejuich der maatschappijen en der schoolkinderen die met hunne vlaggetjes zwaaiden, trok men den heer Gouverneur voorbij.

Was de stoet der maatschappijen lang, schitterend en indrukwekkend, dan werd de schooltocht toch algemeen als de kroon dezer feestelijkheid aanzien. Officiële en aangenomen scholen, scholen van lager, middelbaar en hooger middelbaar onderwijs, met gansch hun personeel, namen daaraan deel. Al de leerlingen der lagere scholen droegen vlaggetjes: Nationale vlaggetjes, van Congo, Pauselijke en Turnhoutsche in klassen verdeeld. Flink waren allen afgericht en in de grootste orde stapten die duizenden kinderen, in dichte gelederen, voorbij den Heer Gouverneur, hem met vlaggen en klakken en hoeden geestdriftig toejuichend.

Als allen, na het défilé op de Groote Markt, voor het stadhuis wederom hadden plaats genomen, werd door die duizenden kinderen onder het bestuur van M. Emiel Verrees, het lied « Naar wijd en zijd » en ook het « Vaderlandsch lied » voortreffelijk gezongen en door de duizenden aanhoorders luidruchtig toegejuicht; zelfs van uit den hoogen kerktoren werd, als teeken van goedkeuring, met den hoed gezwaaid.

Na de uitvoering trokken maatschappijen en schoolkinderen in de beste orde af, en bracht de Heer Gouverneur met de overheidspersonen een bezoek aan de parochiale kerk van St. Pieter.

Kort na den middag werd insgelijks de tentoonstelling bezocht. Die tentoonstelling van landbouw muntte dit jaar op gansch schitterende wijze uit en was de parel der feestelijkheden. In de Gemeentemeisjesschool, in de Staatsmiddelbare school, in de ruime hovingen van Sint Pieters-Godshuis, in de overdekte Boterhal waren produkten of werktuigen tentoongesteld. De verschillende produkten van zuivelbereiding, van bieënteelt met al wat daartoe behoort, hoveniersgerieven, voedingsmiddelen, aanschouwingsmiddelen voor het landbouwonderwijs in de lagere scholen, nuttige en schadelijke dieren, paardsgetuigen, prijkten op kundige wijze in verschillende lokalen van Stads-Meisjesschool. De produkten van zuivelbereiding en bieënteelt werden

door de talrijke schaar bezoekers met groote belangstelling bezichtigd, de hoveniersgerieven, werktuigen en voedingsmiddelen met waar genoegen gadeslagen, even als de prachtige uitstalling van harnassuren van de heeren Jos. Van Pelt en Van Bael-De Jongh en de fijne produkten van houtbewerking van M. Delvaux van Paliseul; het praktische werktuig voor het opleggen van vruchten en fruit van Weckx, door M. E. Stefens tentoongesteld, verdient waarlijk vermeld te worden; de weluitgedachte en doelmatige aanschouwingsmiddelen voor het landbouwonderwijs in de lagere scholen, tentoongesteld door de heeren onderwijzers de Lausnay van Thielen, Van Leemput van Oosthoven en Op de Beeck van Schoonbroeck, werden door de mannen van het vak ten hoogste geprezen en geroemd, evenals de voeding- en meststoffen van het huis Faes-Haecx; terwijl de buitengewoon kunstig opgevatte en met takt uitgevoerde tentoonstelling van opgevlude dieren en vogelen door M. Const. Hendrickx, door iedereen met uiterst genoegen werd bezichtigd en bewonderd, zoo smaakvol en natuurlijk had M. C. Hendrickx deze aangelegd.

In den hof van St. Pieters Godshuis bemerkte men lange rijen van uitgestalde landbouwwerktuigen, waartusschen bijzonder die van het huis Peeraer, onzer stad, die ook in Stads-Meisjesschool had tentoongesteld, de aandacht trokken; de huizen

Wallut, Lépine en Haverals waren insgelijks talrijk vertegenwoordigd; sommige machienen waren in werking, onder andere zekere melkaframers en een dorsch- en snijmachien van M. Van Roy onzer stad, bewogen door eenen motor der firma Van Genechten.

Op de speelplaats van Staatsmiddelbare school prijkte uitgelezen fruit, en hof- en landvruchten, zoo verscheiden en prachtig, dat men zich met verwondering afvroeg of men hier wel in de Kempen was.

Ook de tentoonstelling voor pluimgedierte, evenals die voor paarden, hoornvee, zwijnen, geiten, trekonden was merkwaardig en werd buitengewoon talrijk bezocht.

Iedereen drukte zijne hooge tevredenheid uit over deze bij uitstek prachtige expositie en maakte te recht den lof van de heeren van het landbouwcomice, inzonderheid van M. Caron, voorzitter, en van den ieverigen en onvermoeibaren secretaris, Mr Fr. Stroybant-Vues, die zich gansch voor het welgelukken derzelve heeft opgeofferd. Zij mogen fier zijn over den bekomen uitslag die hun volkomen vereert en waarover wij hen dan ook, met uiterst genoegen onze beste gelukwenschen aanbieden.

Om 3 uren had op het Stadhuis de plechtige uitreiking plaats der prijzen aan de overwinnaars van

den landbouwprijskamp, waarbij de harmonie van *L'Echo de la Campine* een luisterrijk concert gaf.

Te 4 1/2 uren vereenigden zich overheden, juryleden, tentoonstellers en genoodigden, ten getale van 91, op de bovenzaal van het stadhuis aan een heerlijk banket, geleverd door M. Ch. Van den Bosch onzer stad. De dienst was voortreffelijk, de spijzen waren keurig en men deed eer aan het uitmuntend maal.

Tijdens het banket werd door de harmonie van den « Katholieken Volksbond » op de kiosk der Groote Markt een prachtig concert gegeven. De Groote Markt en het Stadhuis waren schitterend verlicht en, ondanks het gure weder, woonde eene groote menigte het concert bij.

Intusschen ging het banket voort en M. L. Caron opende de lijst der heildronken.

Mr L. Caron, Voorzitter van het Landbouwmuseum en lid van de Bestendige Deputatie van den Provincialen Raad.

Mijnheeren,

Ik acht het een plicht eerst en vooral hulde te brengen aan onzen beïndenden Koning Leopold II, aan den wijzen Koning, die onder de grootste Vorsten van den tegenwoordigen tijd wordt gerekend, die steeds de eer, den roem en het welzijn van

het Vaderland betracht, en groote uitwegen zoekt voor den handel en de nijverheid. (Luide toejuichingen.) (Geheel de vergadering aanhoort rechtstaande den heildronk van M. Caron.)

Indien alle Belgen hulde brengen aan die uitstekende hoedanigheden van onzen Vorst, dan toch ook hebben de landbouwers daartoe in 't bijzonder groote reden, aangezien de menigvuldige toelagen welke onder zijn bestuur aan den Landbouw werden geschonken, en den verbazenden vooruitgang door den Landbouw, op geheel deszelfs gebied, onder zijne regeering bewerkstelligd. (Toejuichingen.)

Maar wat kan dat alles opwegen tegen tachtig jaar vrede, dien wij aan de wijze regeering onzer Vorsten te danken hebben! (Luide toejuich.)

Indien licht en lucht onmisbaar zijn om de gronden vruchtbaar te maken, wat kan het dan toch den landbouwer baten dat de weldoende zon zijne akkers bestrale, wanneer deze verwoest zijn door den oorlog en wanneer degenen die de landen moeten bewerken op het slagveld vallen!

Ook blijven onze landbouwers den Koning getrouw, en moesten de oproermakers ons land en Vorstenhuis bedreigen, dan zouden onze boeren zich rond hunnen vorst scharen, om naar het voorbeeld van hunne voorouders te strijden voor Koning en voor Vaderland. (Toej.)

Ik drink dus aan den Koning, aan HH. Doorluch-

tige HH. Prins Albert en Prinses Elisabeth van België, en aan gansch de Koninklijke Familie. (Die flinke heildronk wordt op donderende toejuichingen onthaald).

M. Caron vervolgt daarna :

Het landbouwcomice is zeer vereerd door de aanwezigheid van den Weledelen vertegenwoordiger des Konings, den zoo sympathieken Gouverneur onzer provincie. (Toejuichingen).

Uw bezoek, Mijnheer de Gouverneur, ter gelegenheid van het landbouwfeest, bewijst uwe groote toegenegenheid voor den Landbouw en geeft ons de overtuiging dat wij steeds op uwe hooge bescherming mogen rekenen. (Toejuichingen.)

Wij danken U daarvoor uit ter harte ; wij zullen dezen dag niet vergeten, en onze tentoonstellers zullen zich nog lang de hartelijkheid herinneren met dewelke zij de gelukwenschen van den hoogst geplaatsten ambtenaar der provincie ontvingen.

Ik hef den beker op op de gezondheid van den Weledelen Heer Gouverneur en druk den wensch uit, hem nog lange jaren aan 't hoofd onzer provincie te zien, die hij met zooveel eer bestiert. (Langdurige toejuichingen).

Mijnheeren, na verdiende hulde gebracht te hebben aan den heer Gouverneur der provincie, denk ik, met betrekking op de landbouwtentoonstelling de gelegenheid te hebben insgelijks hulde te bren-

gen aan den achtbaren heer Schollaert, den nieuwen Minister van Landbouw. (Luide toejuichingen).

Mijnheer de Minister Schollaert heeft reeds zooveel bewijzen gegeven van zelfopoffering en bekwaamheid, en wij mogen de verzekering hebben dat hij waardig de voetstappen zijner voorgangers zal volgen.

Ik begroet in hem den Minister van Vrede, die den Landbouw en de Boerenbonden onder zijne bescherming zal nemen, omdat beide hetzelfde doel betrachten : den vooruitgang van den Landbouw. (Toejuichingen). Daarbij, de heer Minister Schollaert verblijft jaarlijks eenigen tijd in ons arrondissement, dat hij grootelijks genegen is (Langdurige toej.)

Mijnheeren, wij zijn grootelijks vereerd door de tegenwoordigheid van onze geachte heeren Senators en Volksvertegenwoordigers, van den ieverigen en altijd jeugdigen Voorzitter van het provinciaal landbouwcomice, den Weledelen heer Baron Gilles de Pélichy ; van de geestelijke en wereldlijke overheden der stad, die dit feest met hunne tegenwoordigheid wel willen opluisteren. (Toejuichingen).

Ik bedank bijzonder de heeren Senators en Volksvertegenwoordigers, die door hunne geldelijke ondersteuning, ons toegelaten hebben eenen bijzonderen prijskamp uit te schrijven. (Toejuichingen).

En nu, Mijnheeren, blijft er mij eenen plicht van

warme erkentelijkheid te vervullen, en dat is de heeren Burgemeester, Schepenen en Leden van den Gemeenteraad te bedanken voor de zoo milde toelag, welke zij ons hebben toegekend.

Wanneer men de moeskruiden, die heden alhier dagelijks ter markt worden gebracht, vergelijkt met die van over 20 jaar, dan staat men verstomd over den vooruitgang door de hoveniers in hun vak gedaan.

Deze schitterende vooruitgang is te danken aan de milde toelagen welke het stadsbestuur altijd zoo bereidwillig en eenparig aan het Landbouwcomice verleende. (Toejuichingen.)

Mijn innigen dank ook aan de bekwame juryleden, welke hunne kennissen en hunne ondervinding ten dienste hebben willen stellen van dezen prijskamp.

De tentoonstelling was merkwaardig, bijgevolg lastig voor de beoordeeling en nochtans is ons geen enkel reklaam toegekomen; dat is een stellig bewijs dat de juryleden zich met kunde en onpartijdigheid van hunne moeilijke taak hebben gekweten. (Luide toejuichingen.)

Is onze prijskamp merkwaardig geweest, de uitreiking der beloningen was niet minder grootsch; voorgezeten door den achtbaren heer Gouverneur, omringd door de overheden der stad, werd deze plechtigheid, evenals het banket, opgeluisterd door

de maatschappijen. *l'Echo de la Campine* en de *Volksbond*, die de schoonste brokjes van hnn repertorium opdichten. Aan beide maatschappijen mijnen oprechten dank. (Toejuichingen.)

Ik eindig, Mijnheeren, met mijne erkentelijkheid en mijnen dank uit te drukken aan allen die iets bijdroegen tot het welgelukken dezer feesten, en hier breng ik eerst en vooral hulde aan het Bestuur der Burgerlijke Godshuizen die, even als de stad, bereidwillig hunne lokalen en dit prachtig terrein ter onzer beschikking stelden en ons alzoo in staat stelden aan onze tentoonstelling eenen luister te geven die tot heden onbekend was.

Ik dank den achtbaren heer Voorzitter Van Pelt en de leden van het Bestuur, voor hunne gulle genegenheid. (Toejuichingen.)

Ik denk aan de verwachting van ieder der aanwezigen te beantwoorden met ook mijnen dank uit te drukken aan den Voorzitter en de bestuurleden der maatschappij ingericht tot verbetering van den Belgischen trekhond; die tentoonstelling van honden is voor deze streek een nieuwigheid geweest, nieuwigheid die hier bijzonder in den smaak valt en geroepen is om vele diensten te bewijzen aan den kleinen landbouwer. (Luide toejuichingen.)

Wij zijn zeer vereerd hier tegenwoordig te zien de Algemeene Voorzitter Graaf de T'Serclaes, en ik verzoek den achtbaren algemeen secretaris de tolk

te willen wezen van de commissie van Landbouw en aan het Bestuur dier maatschappij onzen innigen dank over te brengen.

Ten slotte hoop ik dat deze prijskamp een prikkel zal zijn voor onze landbouwers om te volharden op den ingeslagen weg en dat de tentoonstelling veel zal bijdragen tot bloei en vooruitgang van den landbouw in onze geliefde Kempen. (Stormachtige toejuichingen begroeten deze meesterlijke redevowering).

Antwoord van den Heer Gouverneur.

Mijnheeren

Ik bedank den achtbaren heer Voorzitter voor den heildronk dien hij te mijner eer heeft uitgebracht. Bijna dagelijks in betrekking met uwen Voorzitter, kan ik des te beter beseffen wat diensten hij bewijst. Immer op de bres, onvermoeibaar, stelt hij zijne werkzaamheid en zijne verdiensten ten voordeele van allen. De tentoonstelling van heden is op merkwaardige wijze gelukt en dit kan niet anders als er zulke mannen aan het hoofd zijn. (Luide toejuichingen).

De milde ondersteuning van het stadsbestuur heeft daartoe ook veel bijgedragen. Dank aan de samenwerking van stad en Comice hebt gij den besten uitslag bekomen. Dat toont nogmaals wat eene goede verstandhouding vermag. (Toejuichingen).

Ik drink op den heer Burgemeester der stad, dien verdienstelijken magistraat, en op Mr Caron, den sympathieken voorzitter van het Landbouwcomice. (Luide toejuichingen).

Heildronk van den Heer Baron Gilles de Pelichy.

Mijnheeren,

Ik wil als voorzitter van het Landbouwcomice van Antwerpen, hulde brengen aan den achtbaren heer Caron, voorzitter van het Landbouwcomice van Turnhout; ook aan al de leden van dit Comice en aan allen die gewerkt hebben tot welzijn van den landbouw en tot den goeden uitslag van de tentoonstelling.

Z. M. Leopold II, bij zijn bezoek van Antwerpen, heeft aldaar een schoon woord gesproken: *Antwerpen boven!* Laat mij toe u vandaag te zeggen: *Turnhout boven!* (Daverende toejuichingen.)

Heildronk van Mr Van Hal, Burgemeester te Turnhout.

Mijnheeren,

De heildronk door den heer Voorzitter van het Landbouwcomice aan het Gemeentebestuur van Turnhout, kan niet onbeantwoord blijven.

Met het grootste genoegen en met eenparigheid

heeft de Gemeenteraad van Turnhout de toelage gestemd die aan het landbouwcomice heeft toegelaten die schoone, die prachtige tentoonstelling in te richten, eene tentoonstelling zoo schoon dat er nooit alhier zulk eene is geweest. (Luide toej.)

Dit is eene aanmoediging voor het Comice en voor allen die tot de tentoonstelling hebben bijgedragen. Deze heeft vandaag de slechte faam doen vergeten welke de Kempen vroeger had. (Toej.)

Bij het zicht der prachtige voortbrengsels zou men zich eerder in den Polder gewaand hebben dan in de Kempen. (Toejuichingen).

Ik denk zeker dat al mijne collega's van gevoelen waren dat ze door die toelaag te stemmen enkel hunnen plicht vervulden.

De verdiensten die toelaag te stemmen zijn klein, maar wij zouden de verdiensten moeten melden van allen die tot het welgelukken der tentoonstelling hebben bijgedragen. Er is veel noodig om dien uitslag te bekomen. (Toejuichingen).

Ik was van zin eenen heildronk voor te stellen aan den achtbaren heer Voorzitter van het Landbouwcomice van Turnhout en aan het hooger Comice van Antwerpen. Dié hebben echter reeds hunne beurt gehad. Ik kan dus niet dan drinken op den landbouw in 't algemeen en de beste wenschen voor hem vormen. Die wenschen zijn reeds verwezenlijkt. De landbouw is heropgebeurd door

nieuwe instellingen en uitvindingen die het Landbouwcomice tot bij de minsten heeft weten te doen doordringen. (Toejuichingen). Laat ons dan drinken op den vooruitgang van den landbouw op den weg dien hij met zulk goed gevolg heeft ingeslagen. (Langdurige toejuichingen).

De tijd vorderde snel en weldra naderde het uur van vertrek voor den heer Gouverneur. Alvorens de zaal te verlaten hield hij nog eene korte rede in de Fransche taal, waarvan wij de vertaling laten volgen :

Mijnheeren,

Deze bekoorlijke dag te Turnhout onder u allen doorgebracht, gaat voor mij eindigen. Een tamelijke afstand is er van hier tot Antwerpen.

Ik heb de zeer groote voldoening genoten eene buitengewone genegenheid te ontmoeten en ik bied daarom mijne beste erkentelijkheid aan allen in de personen van de heeren Caron en Van Hal.

Alhoewel ik in het Fransch denk, zal ik nochtans in 't Vlaamsch handelen voor den voorspoed en de ontwikkeling der provincie Antwerpen. (Luide toejuichingen).

Ge moogt op mijne geheele en onbegrensde verkleefdheid rekenen. (Heel de zaal staat recht en juicht den heer Gouverneur toe, die in gezelschap

van den heer Burgemeester en den heer Caron de feestzaal verlaat.)

Daarmede was het officieel gedeelte van het feest afgelopen. In gulle vroolijkheid werd hetzelfde nog geruimen tijd voortgezet en nog menige heildronken werden voorgedragen.

Op 18 April ll. vierden de lijfrentmaatschappij « Zorgen voor Morgen » en onze vrije Nijverheidsschool haar tienjarig bestaan.

Die feestelijkheden werden opgeluisterd door het bezoek van den achtbaren heer Minister Schollaert.

Een stoet van meer dan 3000 mutualisten doorkruiste onze stadsstraten.

Eene feestzitting had plaats in het lokaal van den Volksbond.

Het achtbaar kabinetshoofd werd als Eere-Voorzitter van het verbond der voorzienigheidskassen uitgeroepen in vervanging van den diepbetreurden graaf de Merode Westerloo.

Hierachter volgen eenige geschiedkundige bijdragen van onzen archivaris, M. P. Vues.

In openbare zitting des Gemeenteraads te Turnhout, den 4 October 1909.

Ter ordonnantie :
De Secretaris,
JOS. VAN DAMME.

De Burgemeester,
V. VAN HAL.

Geschiedkundige Bijdragen

UIT DE

Archieven van Turnhout

1609

Aen myne Seer Eerweerde Heeren die Schepenen en Regeerders der Poort en Vryhey van Turnhout.

Vertoonen seer reverentelyk in alder ootmoet die moedere ende Religieusen van het Gasthuise des voorschreve Vryhey, hoe dat sy supplianten syn ingestelt ende gefundeert tot dienst ende bystant van alle siecken der selver vryhey, der versoeckende, totten binnemen dienen ende ontfangen derwelcke deselve Supleanten altyt by daege ende bij nachten ter cere Goidts ende solacs derselver siecken, hun wel gewillich ende bereyt hebben gethoont met intentie alsoo daarin te continueren.

Ende aengesien de ordinarisse sieckecamer gestaen teynde de kercke van 't voorschreve Gasthuise continuelyk is vervult ende belegen, soo van persoonen bezocht wordende mette de daelycxsche naturelyke sieckte, als oock gequetste ende siecke soldaten ende andere ; soo ist dat hun supplianten is ontbreckende een bequame

plaatsche omme in tyde van contagiouse sieckte der peste (de welke de voorschreve Vryheyte door hare soeticheyte des lochts seer is subiect) de geïnfecteerde persoonen derselver sieckte innemen, te dienen ende te ontfangen.

Geconsidereert daertoe anders geene sieckplaetse en is als de oude pesthuysse, dewelcke over eenige jaeren tot gerief van de voorschreve Gasthuysse in den nieuwen bouw is gecomprenheert, als daertoe van noode UEd. bekent.

Ende alsoo eenen Gasthuysse ofte sieckplaetsche voor de geïnfecteerde derselver naer alle wetten ende ordonnantiën tot verhoedinge van alle vuytspruyten, peryckelen der selver sieckte, moet en behoort gestelt te worden, separabel ende abstrakt van alle huysen ende menschen, soo hebben de voorschreve supplianten goet gevonden met advuys van UEd., eene separate plaatsche binnen 't besluit van 't voorschreve Gasthuysse te ordonneren omme daer op, soo haest het mogelyk en doenelyk wesen soude, eenen nieuwen pesthuysse te erigeren.

Ten welcken eynde deselve supplianten alreede 't hennen grooten coste van wegens syne Majesteyt als Herthoge van Brabant vuyt desselfs bosschen van Grootenhout hebben verworven in den jaere van 1604, op schattinge ende prisatie van timmerluyden thien schoon Eycken boomen dienende tot balcken, ribben, cosyen, etc. Die by selve timmerluyden syn geschat ter somme van twee hondert sesse guldens met ordonnancie van den hove, deselve somme aen den heere Rentmeester van syne voorschreve Majesteits Domeynen Guilliam Proost te voldoen ende te betaelen.

Ende gemerckt datte voorschreve bouwe oft nieuwe Gasthuysse, geheelyck is streckende tot dienst en solacs van de goede ingesentenen deser Vryheyte, by noode en tyde als voor (daervan Godt de selve Vryheyte gelieve te behoeden) oock tot verschooninge van de voorschreve ordinarisse sieckhuysse ende de siecken aldaer decumberende (1), mitsgaders omme doorgaens eenige susteren schoon te houden soo tot dienst derselver siecken, als in andere voorvalende occasien, de selve Vryheyte te connen assisteren.

Soo ist dat se supplianten, hun teencemaal in nood vindende,

(1) liggende.

ende bynaer sonder eenen stuyver geldts, omme de voorschreven houtte te betaelen, daer toe zy nochtans door den voorschreve heere Rentmeester worden gemaect ende gepraemt; anders egeenen middel oft wech en wethen, als hun te keeren tot UEd. en deselve seer oodmoedelyk te bidden, dat haer gelieve hun supplianten de voorschreve somme van 206 guldens aen voorschreven heere Rentmeester Proost afftedraeghen ende hem te betaelen, geconsidereert de voorschreve geconcipeerden bouwe meer is ende toestaet te syn, het werk en de edificie deser Gemeyntheit als van voorschreven Gasthuysse. Dewelck doende, etc

Copie van de ordonnantie staende op de voorschreven requeste: Schepenen gesien den inhoud van dese requeste: Hebben met advies van de gesworenen aen de supplianten geaccordeert ende gegeven: accorderen ende geven aen de selve mits dese de somme van twee hondert sesse ringuldens om deselve te employeren tot betaelinghe van het hout alhier gementioneeret. Ordonnerende Jan Gevaerts ende Willem Reguyts als collecteurs deser Vryheits accyns, voorschreve 206 guldens aen Guilliam Proost, Rentmeester van syne Conincklyke Majesteyt in voldoeninge van voorschreve houtte te betalen. Ende overbrengen deses mette quantitie des voorschreven Rentmeesters, sal de voorschreven collecteurs de voorschreve somme valideren in rekeninge.

't Gasthuys

Alsoo onse Eerweerdigste Heere ende vader in Gode den Biscop van Antwerpen seer loffelyk en tot Goidts eere, ende merckelycke benefitie deser vryheyte van Turnhout de plaetse van 't Gasthuys aldaer (wesende te vorens een receptacle (1) van Bedelaers ende Ledichgangers heeft verandert in een geestelycke fundatie van Moeder ende religieuse Gasthuys susteren. Ende aen ons verthoont hoe nootelyck het is tot volcomentheyte derselver fundatie dat sy versekert syn van nooddruft en eerlyck onderhoudt voor darre gebre-

(1) Schuylplaets.

kelyke menschen die vuyt der voorschreven Vryheyd aldaer soudē geraecken te commen ende qualyck vuyte middelen oft het innecomen van 't Gasthuys soudē connen gealimēteert ende eerlyck onderhouden worden; soo ist dat wy: M. Gaspar van Kintschot, Mr Cosmas Willekens; Jan Gevaerts-Claessone; Hendrik Canters; Adriaen Van Deurn; Philips Cleymans ende Jacques Van Looven, schepenen; Jan Willems, Jan De Wilde Woutersone; Walinghus Ooms, Peeter Wouters ende Adriaen Goelen, Geswooren; Willem Maes, Kerckmeester; Pauwels Van Donghen, Heyliggeestmeester; Joris Dockx, lest Gasthuysmeester; Jan Van Hulsel ende Matheus Deghens als Almoesseniers der Vryheyd van Turnhout, tsamen representerende 't corpus der voorschreve Vryheyd ende inden noeme derselver hebben eendrachtelyck ende sonder contradictie van iemāden belooft gelyck sy belooven mits desen dat aen de Eerw. Moeder ende religieuse susteren boven de ordinarijsse incompsten der fundatien tot onderhoudt ende bystandt van den Armen deser Vryheyd alleen die welcke met ordre ende consent van de Majistraet oft proviseurs aenviert sal worden gesubministreert (1) vuyt het innecomen van den Heyligen geest alhier Elcken armen het recht van eene ordinarijsse prove tot een broot van seven ponden ende een half pond spec ter weecken ende daer en boven noch elcken tien stuyvers oick ter weecken vuyt het innecomen van de Aelmoesseniers, soo lange als sy in het Gasthuys sullen wesen; ende oft eenige van deselve Armen (by de voorgaende middelen int Gasthuys onderhouden) quamen aldaer afflyvich te worden, achterlatende eenighe erflycke goederen ofte renten, dat deselve in dyengevalle sullen worden geparticipeert in dryen, deen derde deel tot behoef van den selven Gasthuys, dander tot behoef van den Heiligen Geest ende tleste voor de huysarmen alhier; vuytgescheyden de haefflycke goederen by de Armen in 't Gasthuys gebrocht, die aldaer sullen blyven, met verstaende nochtans dat tselve nyet voorders en sal verstaen worden dan van armen dyc by den Heiligen Geest ende Aelmoesseniers in maniere voorschreven alsoo onderhouden worden. Alles sonder arg ofte list ende tot meerder verseeckertheyt van dyen hebben wy desen ten regis-

(1) Helpen.

tre laten stellen ende met onse segele obligatoir besegelt, in den jaere ons Heere duysent ses hondert negen veerthien daghen in September, ende respectief onderteeckent: Jaspār van Kinschot, Cosmas Willekens, Jan Gevaert-Claessone, Henrick Canters, Adriaen Van Deurn, Philips Cleymans, Jan Willems, Jan De Wilde Woutersone, Walingus Ooms, Peeter Wouters, Adriaen Goelen, Jan Van Hulsel, Matheus Deghens.

't Gasthuis

Op voormelden dach soo syn in communicatie geweest myn Eerweerdigste heeren Joannes Mircus, Biscop van Antwerpen, Mr Jaspār van Kinschot, stadhouder, Mr Cosmas Willekens, Janne Gevaerts Claessone, Henrick Canters, Adriaen Van Deurne, Philips Cleymans ende Jacques Van Looven, schepenen, Janne Willems, Jan de Wilde Woutersone, Walingus Ooms, Peeter Wouters ende Adriaen Goelen, geswooren; Willem Maes, Kerckmeester; Pauwels van Donghen, Heilig Geest meester; Joris Dockx, lest Gasthuysmeester, Janne Van Hulsel ende Matheus Deghens, Aelmoesseniers der Vryheyd van Turnhout, samen representerende tcorpus der voorschreven Vryheyd; Ende in den naem derselver, annoterende de voorderingen van de Godvructighen wercken van het vast oprichten van den Cloistere, instellen van moeder ende religieuse susteren van den Gasthuysse der voorschreve Vryheyd, tot welvaert, oirboir ende dienste van de goede ingesetenen van dien; ende hebben onderlinghe vele redenen voirgehouden; is teynen met gemeynen consente sonder wederseggen van iemāden overdragen, gesloten en geresolveert, Sulx hier naer volcht:

In den jersten dat, aengaende die geestelijke erve van de moeder ende zusteren, deselve wordt gelaten syn eerw. alleene, sonder dat haer de voorschreve Vryheyd des sal aentrecken, ende voorts behooren de leste: Is insgeyks overdragen dat alle voirgaende resolutien dese saecke aengaende, genomen by der voorschreven vryheyd ende akten daervan gepasseert, sullen syn ende altyts blyven gestandich ende van goeder weerde, sunderlinghe de gene van vyffthienden February, sessen twintichsten, en dertichsten

Augusti alle des jaers sesthien hondert vyve en twee en twintigste Augusti sesthien hondert negen, des sullen de selve blyven geinterpreteerd ende gemodereert als hiernaer wordt vuytgedrukt, merckelyk dat die goederen, chynsen, renten ende allerhande gerechticheden voirtiden denselven Gasthuys, als wanneer het gedient heeft voir den armen passanten, hebben toegecomen, soo die alsoch in state bevonden worden, voirtsaen gedestineert worden ende toecomen de moeder ende de Religieuse susteren, In tyde wesende tot hun nootdrift ende onderhout, die deselve thunnen meesten oirboir ende proffyt sullen administreren doir hun selven oft andere die sy sulx sullen bevelen ende daertoe committeren, welke susteren die voorschreye gemeyntheit sullen dienen in conformiteyt van hunder professie, sunderlinghe in tyde van haestige siecte, van welke susteren het getal sal wesen ten discretie van syn Eerw., die 't selve sal ordonneren naer gesteltenisse derselver plaetse ende gelegentheyte van innecomen ende lasten der voorschreven Gasthuys. In der vueghen dat de voorschreven Vryheyt ende Gemeyntheit hun nyet en sal schuldich syn iet toe te leggen, ten waere by goetgunsticheyt: dan sullen hun de moeder ende susteren tevreden houden mette voorschreve goederen ende innecomen. Doch soo vele belanght den Armen ende het tracteren van dyen, sullen alleenelyck worden ontfangen die ingesetenen der selver Vryheyt ende alsulcke andere affgesetenen als by ordero ende consente van de Magistraet oft Provisseurs, die welke tot twee int getal by den heere Pastoor ende Magistraet daertoe gecommiteert sullen worden aenviert wesen wesen sullen: Ten bystandt ende onderhout van welke by den Heiligen Geest der voorschreve Vryheyt sal vuytgereyct wordden sulcken prove ende portie als men gewoon is andere armen vuyt te reycken: te weten: elcken persoon seven ponden broots ende een half pont spec wekelyks ende by de Almoesseniers insgelycx thien stuyvers ter weke, soo langhe sy in den voorschreven Gasthuys sullen wesen. Ende soo wanneer in denselven Gasthuys eenige siecken comen te overlyden soo sullen altyde alle hunne meubelen, goederen waer die gelegen syn den voorschreven Gasthuys toecomen, sonder by testamente oft vuytersten wille ter contrairie te moghen disponeren, maer by sooverre sy achterlaten eenighe erfgoederen oft renten sonder van

deselve te hebben gedisponceert, hebbende genoten de voorschreve assistentie van den Heyligen Geest ende Aelmoesseniers, soo sullen deselve erfgoederen en Renten worden gedeylet in diye gelycke deelen: daervan dierste sal toecomen den voorschreven Gasthuys, d'andere de Almoesseniers, ende het derde den Heyligen Geest. Alles in gevolghe van de voorschreve resolutie deshalven (1) genomen, ende soovele raect het bevryden der goederen des voorschreven Gasthuys van beden en andere lasten. Is verstaen dat de resolutie desaengaende genomen den voorschreven dertigsten Augusti sestien hondert vyve met voirder plaetse en sal grypen dan soo vele aengaen mach die goederen 't selve Gasthuys tegenwoirdelyk toecomende maer diegene by den selven voirstaen souden mogen vercreghen worden en sullen inderselver behoefte by de acte van den dertichsten Augusty sesthien hondert vyve gedraegen nyet begrepen worden, maer tot sulcken recht staen als sy souden behoiren, indien die selve acte oft resolutie nyet genomen oft gepasseert en waere, Sullen boven desen die Provisseurs gestelt als boven altyt wesen over het overhoiren ende sluyten van de rekeninghe desselvs Gasthuys neffens die gedeputeerde van syn voorschreven Eerweerde den heere Pastoor, ende een oft twee vuyte Magistraet die daertoe gecommiteert sullen worden. Ende sullen voorts alle bystand en behulp doen hun moegelyck aen de voorschreven Moeder ende Susteren ende daervoor alle sorchvuldich goetgunstelyck draegen deselve voirderen ende voirstaen naer behooren. Alles sonder archt ofte list ende des toirconde hebben dese besegelt metten segele obligatoire ende respectivelyk met onsen naeme onderteekent. Onderteekend: Gaspar Van Kinschot, Cosmas Willekens, Jan Gevaerts Claessone, Hendrik Canters, Adriaen Van Deurn, Ph. Cleymans, Willem Macs, Pauwels Van Donghen, Jan Willems, Jan De Wilde Woutersone, Walingus Ooms, Peeter Wouters, Adriaen Goelen, Jan Van Hulsel, Matheus Deghens.

---

(1) Daerom, omdieswille.

Requeste voor broeder Joes Driesen, Eremyt te Oosthoven, om gagie te bekomen als schoolmeester.

Aen Myneheeren die Schepenen der Stadt ende Vryheyt van Turnhout.

Verthoont met alle eerbiedinghe ende respecte Broeder Joannes Driesen, innegeboren deser Vryheyt, ende Eremyt tot Oosthoven : Hoe dat hy suppliant omtrent den tyt van achtien jaeren, 't sedert dat hy aldaer heeft gewoont, met alle iever ende neesticheyt de kinderen der innegesetenen van Oosthoven, Schuerhoven, 't Broosende etha : onder de parochie van Outturnhout, ende principalyck van de Armemenschen, des somers ende des winters, het geheel jaer door heeft leeren lesen, schryven, ende schole gehouden midsgaders deselve onderwesen ende geïnstrueert inde vreesse Godts ende goede Godtvruchtige manieren ende besonderlyck van Sint Jansmisse tot Baefmisse, als wanneer binnen Outturnhout geene schoole en wort gehouden; alles tot grooten dienst, instructie ende gerief der voorschreven innegesetenen kinderen, gelyck eeniegelyck bekend is, sonder dat hy suppliant daervooren iets, ofte seer weynich heeft geprouffiteert ende evenwel daerinne nog is continuerende, ende oock selfs den Keuster ende Schoolmeester van Outturnhout int palleren ende vercierden der kercke, aldaer singen der missen, het loff, etha : ende houden der schole aldaer in syne absentie heeft geassisteerd ende alnoch 't selve geirne bereyt is te blyven achtervolgen : Daer alsoo volgens het dictum deser Vryheyt, « geen dienst er behoorde te blyven onbeloont », Soo keert hy suppliant zich tot UEd.

Seer ootmoedelyck biddende gelieffve gedient aan hem suppleant vuytte ordinarisse gagie van hondert guldens die UEd. aen den Schoolmeester van Outturnhout gelieffve te betaelen ende met de doot van den heer Paulus Van Hove is comen te vaceren, toe te voegen uit redenen ende ten opzichte als boven eene somme van vyff en twintich guldens sjaers, ofte alsulcke mindere ofte meerdere somme als UEd. naer merite ende equiteyt van saecke sullen oordeelen aen hem suppliant voor syne voorschreven dienst waervan hy den schoolmeester van Outturnhout is subleverende (1),

(1) Sublevare, ondersteunen, verlichten.

vuyt syne voorschreve gagie soude behooren jaerlycks te genieten naer recht ende rede. Dwelck doende etha... (geteekend) : Broeder Jan Driesen.

Advies dat de coopdagh op het Begynhof, niet door de Meesteresse maer door de Magistraet behoorde gehouden te worden.

Aen Myne Heeren die Schepenen der Stadt ende Vryheyt van Turnhout.

Verthoont reverentelyck Jouvrouw Maria Augustyns, Begyntien ten hove alhier, hoe dat haere suster Jouvrouw Thesia Augustyns insgelycx Begyntien was op desen voorschreven hove op den 15 January 1709 is comen aslyvich te worden, sonder daerover een eerlyck vuytvaert geschiet te syn, 't gene nochtans naar recht en de costuymen vermach te geschiede, als oock dat oirboirlyck waere datte crediteuren desselfs overledene by preferentie, concurrentie oft andersints voldaan warden : Ende want sy Remonstrante nochte imant anders de voorschreven sterfhuyse tot noch ter tyt en verstaen aen te draegen ende vervolgens datter gerequireert wort eenen curateur of curaturesse door denwelcken den voorschreven sterfhuyse gelicht wurde ende tot assumptie ende authorisatie van welke sy remonstrante haer is keerende tot UEd.

Ootmoedelyck biddende UEd. geliefte syn te authoriseren de Jouvrouw Meesteresse van den voorschreven hove om more solito, te procederen tot de vercoopinghe van de meubelen ende effecten alsmede te stellen curateur ofte curaturesse tot den ontfanck ende uytgeeff der penninghen ende bony van denselven sterfhuyse 't sy by preferentie, concurrentie ende wyders als naer recht daertoe verleenende UEd., decreet in forma. Dit doende etha. Geteekend : Marie Augustyns.

Gesien ende geleth op den dispositive ende supplicatie by de voorstaende requeste gedaen, is van gevoelen dat de Jouvrouwen Meesteresse niet en behooren tot den boedel ofte enich insolvent sterfhuys gadmitteert te worden als synde te seer suspect van meer het Begynhof ofte de Kercke genegen te sullen syn als wel de rechtmatige distributie ten regarde van de crediteuren, in der manieren dat die heeren Schepenen, als staende de Begynen onder

hunne administratie ende Jurisdictie, wel sullen doen van een ofte twee uyt haer College tot de directie van het sterfhuys wylen Joutvrouwe Theresia Augustyns als curateurs te delegeren, ende derselver naemen benefens de requeste, ad perpetuam rei memoriam (1) te doen enregistreren. Alhoewel notoir is dat de Begynen syn staende onder den Magistraet alwaer haere vergaedinge is, Antwerpen, sub. Lit. van onbejaerde kinderen, avl. 98. Sypeus ad jus Pontificium, lib. 3, tit. de religiosis domibus n° 8 Papou, lib. 1, tit. 5, arrest. 52. Clementina. Quia contingit. § ut autem premissa etcetera alwaer den Paus, allen gebruyck ofte observantie ter contrairie, is te niet doende. Aldus geadviseert binnen Turnhout, 23 October 1709. Geteekend: J. F. Proost, sec.

Advise dat wanneer by de Officiere eenighe vagebonden worden ter doot gebracht, dat de Officier moet betaelen de onkosten van justicie en procedure.

Gesien by den ondergeschreven advocaet der Stadt Antwerpen, seker extract uit het resolutieboek des quartiers van Turnhout, waer by onder andere op 5 Méy 1681 geresolveert is by provisie, dat wegens het quartier Dempstis (2) Rumpst ende Boom, sal worden gegeven tot uitvindinge van de onkosten voor ieder vagebond die sal worden gevangen ende ter dood verwesen, 400 guldens; ende gegeesselt, gebrantmerckt ofte andersints corporelyck gestraft wordende 150 guldens; ende voor een bannissement 100 guldens; welke provisionele resolutie aldaer bevonden wordt op 5 october 1708 vernieuwt te syn wesaengaende gevraeght synde oft dat de hooft Officier van 't quartier ende landen van Turnhout niet geobligiert en is met de voorschreve sommen te betaelen alle de misen van justitie oock de Procureurs ende advokaten hunne salarissen gedraeght het advys voor de affirmative uit dien de selve salarissen by de voorschreve resolutie niet uitgesteken en syn ende oversulckx soo wel moeten begrepen worden onder de misen van justitie ofte onkosten over het vangen ende doen straffen van de vagebonden te rysen als andere terwylen de voorschreve sommen by de gemelde quartiere van Dempstis, Rumst ende Boom respectivelyck betaelt moeten worden tot uitvindinge van de voorschre-

(1) ter eeuwig aandenken.

(2) Uitgezonderd.

ve onkosten, indefinite advoque universaliter (1) ter ontlastinge vande selve quartieren gelyck uitdrukkelyck te kennen geven dese woorden van de voorschreve resolutie tot uitvindinge van de onkosten welck woordt onkosten generaal is ende alsoo begrypende alle onkosten ter saecke van het crimineel vervolch te rysen diswegen oock mede de salarissen van advokaten ende Procureurs. Aldus geadviseert binnen Antwerpen den 8 Meert 1709, geteekend: L. Van Camp.

Sonder dat aen het bovenstaende advys obsteert (2) dat de Schepenen gewoon syn aen de gevangenen Advocaet ende Procureur te stellen alsoo sy sulckx maer en doen ende moeten doen van officie wege soodanighlyck dat waer het saecke den heere Schouteth eenige gevangen criminelyck quame te betichten ende voor recht aen te spreken sonder dat de selve gevangenen souden voorsien syn van Advocaet en Procureur, die Schepenen van officiewege als rechters verobligeert souden syn aen den heere Schouteth te ordonneren de gevangenen Advocaet en Procureur te stellen tot hunne defensie gelyck den ondergeschreven, benefens de heeren advocaten Bollaert en Aerdenbodsoem wylen in seer criminele saecke aen Schepenen van Duffel heeft geadviseert soo dat de salarissen van Advocaet en Procureur alhoewel door Schepenen aen de gevangenen gestelt soo wel vallen in de misen van justicie als alle andere, het crimineel vervolgh tot laste van de gevangene raeckende, ende over sulckx door den heere Schouteth mede moeten worden becosticht om redens int verstaen de advys gededeceert. Aldus naerder geadviseert binnen Antwerpen den 15 Meert 1709, geteekend: L. Van Camp.

CASUS: Over eenige jaeren soo is tusschen de Stadt ende Vryhyt van Turnhoudt ende Dorpen onder deselver Vryhyt resortrende, aangegaen sekere unie ofte accoordt, by hetwelck expresse geconditioneert is, dat soo wie van de respective officieren, het sy den hooft schouteth van Turnhout ofte iemanden van de su-

(1) Alzoo, onbepaald, algemeen.

(2) Obstarre, tegenstaen, beletten.

balterne Officiers eenen vagebondt geapprehendeert door Justitie ter doot soude brengen, dat inquam (1) den selven Officier van het gelyck landt soude profiteren voor ieder door justitie geexecuteert vier hondert guldens, over het quartier te repartiseren, sondere voorders in het accoordt iets geinventioneeret te syn tot wat eynde de vier hondert guldens aen de respectieve Officiere souden betaelt worden, het sy tot sublevement ofte uytvindinge der oncosten van justitie ofte andersints. Op dyen voet synder rontsom 't in Quartier van Turnhoudt menichvuldige vagabonden door de justitie gepasseert, waervoor aen ieder officier exploitant, betaelt is geworden den voorgeseyden prys van vier hondert guldens, ende tgene staet te noteren, soo hebben respectieve de Officiere sonder kost van hun dorp ofte plaetse betaelt allen oncosten in het dryven van de justitie noodich, als loon van Advokaten, Procureurs, Sekretaris ende Scherprechter ende wat voorders de justitie is aenclevende.

Het is autem (2) nu onlanghs voorgevallen dat den heere Hooft Officier van der Vryhyt Turnhoudt twee vagabonden door de koorde ter doot heeft doen brengen, ende heeft den veraccorden prijs daer van geprofitteert, te weten acht hondert guldens voor de twee maer difficulteert te betaalen de kosten tot dyen fine geresen, namentlyck van de Advokaten ende Procureurs hebbende pro captivis sive pro innocentia (3) gestreden.

Geene andere redenen van weygeringe allegerende, als dat de Advokaten ende Procureurs niet by hun maer by de Heeren Schepenen de gevangenen waren gegeven, staende op de criminele rolle in verbis ende syn aen de gevangenen respectieve voor Advokaten gegeven den Advocaet Proost ende den Advocaet Van Laer; ende voor Procureurs, den Procureur Cremers ende Van Deuren, Seght oversulchs den heer Hooftschouteth geen mandatum ad defendendum (4) te hebben gegeven, consecutive in de solarissen van de respectieve Advocaeten ende Procureurs niet verplicht te wesen, dan wel de Regenten ofte Schepenen als constituenten, sustinerende

(1) Zeg ik.

(2) Echter.

(3) Voor de gevangenen of hunne onplichtigheid.

(4) Mandaat ter verdediging.

dat den Advocaet ende Procureur voor den gevangene by den Officier ende apprehendant gegeven moet worden, ende niet per Judicem ofte wethouderen.

Queritur quid Juris. (1)

Den onderschreven is van gevoelen datter groote peryckelen geschapen konde wesen in soo verre eenen gevangenen tot syne defensie soude moeten nemen denwelken den accusateur ende apprehendant hun soude willen geven, den gevangene konde op dusdanige maniere propter flaccum patrocinium (2) tot syne onschult ter doot gebracht worden, non considerantes personam captivi, sed magis vultum et amorem accusantis, dare Advocatum posset qui sponte se offerret, et quem trahere posset affectus, metus, dona, atque a lia humana accusantis, Idcirco patrocinium pro reo a Judice imploratur et jure merito datur. (3).

Index enim Justus habetur, non declinans in partem unam aut alteram, et quem admodum vetitum est eum Judicem dare quem pars altera nominatim petierit; l. 47. ff de Judiciis; sis a paritate rationis, non licitum est dare officario sive accusatori advocatum captivo pro lubitu et quem elegerit, propter corruptionis periculum (4). Jae dat meer is, soo ist den gevangenen geoorlooft tot syne defensie te kiezen eenen advokaet, etiam forensem, modo non sit difficilis accessus (5) inder manieren dat oordeele dat den heer Hooft Officier

(1) Er wordt gevraagd wat is recht.

(2) Om de zwakke verdediging.

(3) Niet voor oogen houden de den persoon van den gevangene maar verder de welwillendheid en liefde van den beschuldiger: hy zou een advocaat kunnen geven die zich van zelf aanbod en die zich zou kunnen laten medesceepen door de genegenheid, de vrees, de geschenken en andere menschelijke zaken van den beschuldiger. Daarom wordt de verdediging voor den beschuldigde door den rechter gevraagd en met alle recht gegeven.

(4) Want de rechter wordt voor rechtvaardig gehouden niet overhellende naar de eene of andere partij; en daarom is het verboden dien rechter te geven dien de andere partij persoonlijk vraagt. l. 47. ff. De judiciis; zoo is het insgelijks om dezelfde reden aan den officier of den beschuldiger niet geoorloofd volgens goeddunken en eigen keus een advokaat aan den gevangene te geven wegens het gevaar van omkoopelij.

(5) Ook eenen die aan 't gerecht toebehoort, zoo nochtans zijn toegang niet moeilijk zij.

van het landt van Turnhout moet draegen de oncosten van Advocaeten ende Procureurs, niet tegenstaende deselve tot defensie van de gevangenen gestelt syn by den Richter, ende niet by den Officier ofte accusateur; qui enim sentit commodum, sentire debet et incommodum (1).

Aldus geadviscert binnen Turnhoudt 29 January 1709, salvo ubique meliori. Geteekend J. Proost.

(1) Want wie de lusten heeft moet ook de lasten hebben.

Uittreksels uit het Resolutieboek der stad en vrijheid van Turnhout, over het jaar 1809.

Le Maire de la ville de Turnhout.

Vu la lettre de Monsieur le Sousprefet de l'Arrondissement en date de ce jour, par laquelle il nous informe que des individus parcourent les jeuns bois de sapin et coupent les sommets de ces arbres pour les vendre aux pharmaciens.

Vu le rapport du commissaire de Police, constatant ce genre de délit et la découverte des dépôts des cimes des dits arbres.

Considérant que cette spéculation est destructive et tend à la ruine des bois de ce pays, qu'il importe de reprimer efficacement et avec promptitude ce délit.

Vu les lois du 29 septembre et 6 octobre 1791.

Arrêtons.

1re Il est expressément défendu de couper les sommets des arbres de sapins dans les bois de particuliers, des Etablissements publics et autres même ceux des arbres épars dans les bruyaires communales et particulières. Toute personne rencontrée être porteur des cimes d'arbres de sapins ou celle qui sera trouvée occupée à les couper sera arrêtée sur le champ pour être poursuivie en conformité de l'art. 14 titre 2 de la loi du 6 octobre 1791.

2° Il est défendu aux pharmaciens et autres personnes d'acheter des cimes d'arbres susdits à moins de s'assurer qu'ils n'ont pas été volés; en conséquence ils ne pourront acheter que des personnes connues et propriétaires et ils devront tenir note de la date de leurs achats, des noms des vendeurs, de leurs domiciles et des quantités achetées, ils en enverront la copie dans les 24 heures, au commissaire de police, qui s'assurera sur le champ d'où proviennent les cimes; faute par eux de remplir cette formalité ils seront responsables des dommages et intérêts.

3e. Le Commissaire de Police, ses agents et garde champêtre sont chargés d'exercer la plus grande surveillance pour l'exécution du présent arrêté qui sera soumis à l'approbation de l'autorité supérieure. »

Fait en la Mairie à Turnhout le 7 mars 1809. Signé G. F. Sanen.
Au bas était : Vu et approuvé par nous Sous-préfet de l'Arrondissement de Turnhout pour être exécuté selon sa forme et teneur.

En la sous-préfecture à Turnhout ce Onze mars 1809 (signé) Mesmaekers.

Le Maire de la ville de Turnhout.

Vu les plaintes de Monsieur le Curé de cette ville sur les désordres qu'occasionnent annuellement les prétendus embellissement à l'extérieur des maisons des enfants faisant leur première communion.

Vu également le rapport des propriétaires et de la Police, d'où il résulte qu'à cette occasion et sous ce même prétexte, on dévaste les hayes, les bois, et que même les jardins et autres enclos ne sont pas respectés.

Considérant qu'il importe essentiellement de reprimer ces abus.

Arrête

1e Il est défendu à tout habitant de planter des arbres ou d'orner de verdure à l'extérieur de sa maison donnant sur la rue ou sur une place publique, le jour que les enfants font leur première communion.

Il est également défendu le même jour de parsemer de fleurs ou verdure les places et rues de cette ville.

2e Toute contravention à l'article qui précède sera punie d'une amende égal à la valeur de trois journées de travail.

3e Le commissaire de Police est chargé de l'exécution du présent arrêté qui sera soumis préalablement à l'approbation de Monsieur le Sous-préfet de l'Arrondissement.

Fait en la Mairie à Turnhout le 15 mars 1809 (signé) G. F. Sanen.

Au bas était : Vu et approuvé par nous sous-préfet de l'Arrondissement de Turnhout pour être exécuté selon sa forme et teneur.

En la sous-préfecture à Turnhout le 15 mars 1809 (signé) Mesmaekers.

Le Maire de la ville de Turnhout.

Vu le rapport de la Police, d'où il résulte que les habitants ravagent les prairies et terres ensemencées sous prétexte de cueillir des fleurs pour parsemer les rues aux jours de procession.

Vu les plaintes réitérées des habitants propriétaires à ce sujet.

Considérant qu'il importe de remédier à un abus qui porte atteinte aux propriétés.

Vu la loi du 22 juillet 1791.

Arrête

1e Il est défendu à tout habitans sous quelque prétexte que ce soit, d'entrer dans les prairies ou terres ensemencées et de fouler l'herbe et les grains.

2e Les pères et mères seront responsables pour leurs enfants, les tuteurs de leurs pupilles et les maîtres de leurs domestiques.

3e Toute personne de quelque âge vu de quelque sexe que ce soit, qui sera trouvée contrevenir aux deux articles qui précèdent encourra une amende égal à la valeur de 3 journées de travail, outre les dommages exigés par le propriétaire.

4e Le commissaire de police et les agents sous ses ordres veilleront à la stricte exécution du présent arrêté qui au préalable sera soumis à l'approbation de Monsieur le sous-préfet de l'Arrondissement.

Fait en la Mairie à Turnhout le 29 mai 1809.

Den Maire van Turnhout.

Gesien ons besluyt van den 28 mey 1808, goet gekeurt door d'heer sous-prefet van dit Arrondissement den 29 dito, aengaende de policie van het macken der binnewegen ende stracten, openen en suyveren der gragten ende leggen van schoren gepublicceert den 29 dito.

Overwegende dat het hoogsten nootsackelyck is, dat hetselven besluyt exact ten uytvoyer gebracht wordt om alle schaede te voorkomen.

Ordonneert.

1^e Dat alle eygenaars van goedcren gelegen tegen de stracten

ende binnewegen, deselve gehouden syn tegen hunne erven behoorelyck te repareren ende in goeden staet te stellen, de gragten te openen ter breede van vier voeten ende ter gelycke diepte, alsmede bequaeme goten ende schoren te leggen over al, daer het noodigh is opdat het waeter synen vollen loop kan hebben, ende dat binnen de tien eerstkomende daegen.

2^e De voorschreve tien daegen voorby synde, sal den Commissaris van Policie sigh op de gemelde straeten ende binnenwegen begeeven, ende klagschriften maeken tegen alle deghene die aen den vorigen artikel niet exact voldaan hebben, om ingevolge dier, voir het competent Tribunael geroepen ende daer door gevonnist te worden tot de straffe vastgesteld door de wetten op het point van weegen.

3^e Dese sal gepubliceert ende aengeplackt worden ten gewoonlyke plaetse ende boven dien tot Out Turnhout ende Corstendonck opdat een ieder daer van onderrigt sy ende den Comissaris van Policie wordt daarmede speciael gelast.

Gedaen in de Sittinge van den 24 juny 1809 (geteckent) G. F. Sanen.

Vervolg der uyttreksels uyt het Correspondentieboek der stad Turnhout tydens het bestaen der Fransche Republiek.

Zie verslagen 1905-1906 en 1907.

Nous officiers municipaux de la ville de Turnhout, certifions par la présente qu'en suite d'une lettre de l'11 Messidor 3e année Républicaine écrite par le Citoyen Millot, receveur des domaines nationaux à Herenthals, nous avons fait afficher une publication que le dit Millot dans sa ditte qualité le 20 Messidor procéderoit à l'adjudication des cinq moulins de de Pestre, ainsi que des autres propriétés qui lui appartiennent, dont il nous a envoyé des modèles, que le dit Millot ce jourd'hui, contraire à la susdite publication a procédé à l'adjudication des dits moulins, après avoir fait l'advertissement aux coins des rues de cette commune seulement et aussi à la maison de la municipalité le même jour et quoi-

que nous lui avons fait connoitre que nous n'étions pas commis par l'administration de l'Arrondissement du Brabant touchant cette adjudication, ce que nous avons mis à côté de l'article des conditions de l'adjudication susdite pour que chaqu'un en pourroit avoir connoissance; non obstant tout cela, le dit Millot a fait l'adjudication des moulins dans notre présence comme il a demandé par écrit. En foi de quoi nous avons signé la présente et délivré au citoyen J. B. Valentyns ancien fermier des dits moulins, ce 15 Messidor 3e année républicaine (signé) J. F. Luyckx, président, P. Pauly, J. J. Snoeckx.

Le Magistrat de Turnhout.

A l'administration Centrale de la Belgique à Bruxelles.

En réponse à votre lettre du 18 Messidor nous prenons la liberté de vous faire réfléchir que par un arrêté du Représentans du peuple il est défendu aux habitans de couper du bois, et par un autre arrêté il est accordé de couper du bois pour son propre usage seulement, ce qui est la cause, que les officiers de la Douane ne peuvent pas trouver du bois pour leur usage, ce qui nous est aussi impossible pour la même raison, et nous ne savons autre moyen à donner, que celui d'autoriser les officiers de la douane pour faire couper les bois pour leur usage dans le bois de Corstendonck que la République a confisqué, quelle autorisation devra venir de ceux qu'il appartient. Salut et fraternité. (signé) J. F. Luyckx, président, P. J. Pauly off. mun. J. Swinen off. mun. G. L. Baclemans off. mun. J. B. Mermans secr.

Du 9 frimaire an 8. Au Ministre de la Justice, Citoyen Ministre :

Les heureux évènements du 19 Brumaire ont été applaudis par toute La France, laquelle se voit enfin à la veille d'être délivrée de tant de maux qui l'avoient depuis si longtemps opprimée. Sans doute cette mémorable journée a dû répandre dans toute l'étendue de la République, la joie et l'allégresse, mais elle n'a pu être plus intéressante que pour la Commune de Turnhout.

Dès que nous avons vu les rênes du Gouvernement arrachés aux mains des méchans et confiés à la sagesse des hommes, qui par leurs vertus se sont conciliés l'estime, la confiance et l'amour de

tous les Français, nous nous sommes félicités sur la fin de nos maux et sur le bonheur prochain de la France entière.

Rien ne pouvait nous mieux charmer que de voir commencer la carrière du nouveau Gouvernement par rapporter la loi du 24 Messidor dernier sur les otages, loi, qui répandit partout la crainte et la terreur et laquelle aux yeux de l'univers entier fut l'approche et le deshonneur du Gouvernement Republicain.

Le sage rapport de cette loi nous a d'abord inspiré la certaine confiance et l'heureux présage de réussir à dévoiler au Gouvernement la triste oppression et l'injustice criante, que l'on nous fit arbitrairement souffrir par differens jugemens, illégalement rendus au tribunal civil du département du nord a charge de notre commune et au benefice de quelques individus, qui par un nouveau genie d'escroquerie les y ont su surprendre en vertu de la loi du 10 Vendémiaire an 4 sur la police intérieure des communes.

Cette loi si juste dans ses principes, fut généralement le recours de l'intrigue dans les départemens réunis, mais surtout dans la commune de Turnhout.

Pleins de confiance dans la sagesse du gouvernement, nous recourons à sa justice et nous osons nous persuader qu'il ne rebutera pas nos justes réclamations.

C'est par votre canal, Citoyen Ministre, que nous avons choisi la voie pour y parvenir; votre inviolable attachement à la justice et à la vérité nous garantit que vous seconderez les efforts de ceux, aux maux desquels vous auriez plutôt remédié si votre pouvoir n'eut été trop étroitement borné.

Premièrement nous avons constamment cru, que la loi du dix Vendémiaire an quatre ne pouvait avoir lieu dans notre commune et nous nous sommes fondés sur les principes suivans : Pour ce qu'une loi puisse être applicable à un département, Canton ou Commune, il est indispensable et conforme à tout principe de droit que ce département, Canton, ou Commune soit pourvu et provoquèrent l'invasion de ceux qui désolaient les cantons et communes, environnantes. Abandonnés de la force armée, et de ceux, qui devoient par un exemple de courage encourager les autres à courir à la défense de la commune, nous nous trouvions bientôt au milieu des troubles et des désastres, environnés des dangers,

nous ne perdimes pas courage et sur l'appel que deux officiers municipaux firent aux habitans pour concourir à empêcher les désordres et les pillages, tous les honnêtes citoyens se rassemblent et défendent au péril de la vie la demeure et propriété de tous ceux qui paroisoient menacés de quelque désagrément. C'est ainsi que nous sauvons le bureau des douanes qui contenoit alors un depot à la République de plus que de deux Cent mille livres tant en numéraire, qu'en marchandises; le greffe de la commune; le bureau de la poste et plusieurs endroits particuliers; menacés même de la mort, nous méprisons les menaces et notre courage nous fait surmonter les obstacles les plus inconcevables. Telle fut notre défense, tels furent les moyens, que nous avons employés sans armes, et qui furent seuls dans notre pouvoir; mais malheureusement notre œil vigilant ne peut se porter partout, et ceux qui semblent avoir perdu la moindre chose font monter leurs pertes plus que de dix fois plus haut qu'ils n'en ont essayées; tout le monde prétend avoir souffert des dégats jusqu'à ceux même qui avant d'avoir connaissance de la loi du 10 Vendémiaire ont eu l'imprévoyance d'avouer qu'ils furent assez heureux d'avoir sauvé tous leurs effets, à leur retour ils avaient tout perdu et pour prix de ce qu'ils nous ont laissés à la merci de nos ennemis, ils obtiennent des commissaires à force de rémunérations le certificat de leurs prétendues pertes.

Nous n'avons pas manqué de dresser proces-verbal de tous ces événemens conjointement avec les deux officiers municipaux qui fidels à leur poste au milieu du danger et désastres ont veillé au salut de la Commune et aux intérêts de la République.

Aussi avons nous eu soin de l'envoyer d'abord à l'administration centrale de ce département afin de lui faire connaître les événemens et la situation de notre commune en demandant secours et assistance.

Troisièmement : l'exécution de la loi a été poursuivie d'une manière tellement arbitraire que l'on n'ait point rougi de la mutiler et d'en changer les invariables dispositons.

Au lieu de suivre la marche pour constater les pertes prescrites par l'article deux du titre cinq l'on a préféré d'inventer une manière qui ne pouvait que nuire et préjudicier au communes, que l'on voulut atteindre par la loi. L'article deux précité porte bien ex-

pressement que c'est la municipalité du lieu qui est chargée de dresser les procès-verbaux pour constater les excès et délits pour que ceux-ci puissent avoir quelque force.

Non obstant l'invariabilité de cette disposition, l'on a nommé des commissaires spéciaux à l'effet d'attester et de fixer les dommages et intérêts en vertu d'un arrêté du directoire du 14 Brumaire an 7 jouisse de tous les pouvoirs et moyens requis pour se conformer à toutes les dispositions renfermées dans la loi que l'on y veut établir, par conséquent le même principe doit avoir lieu à l'égard de la loi du 10 Vendémiaire an 4. Cependant nous pouvons prouver incontestablement, que nous n'avons pas eu les moyens en notre pouvoir pour répondre aux vœux de la loi précitée. Car il est d'une notoriété publique et prouvé même par l'autorité que longtemps avant que la moindre trace du brigandage a été aperçu, le maniment des armes, étoit défendu à tous les habitans des départemens réunis. Même différentes fois l'on a publié dans notre commune que tous ceux qui avoient ou recéloient des armes, des fusils ou des sabres, étoient obligés sous des peines très graves de les déposer à la maison commune, d'où ils ont été transférés on ne sait où. Comment pouvions nous donc conformer à la disposition de la loi, qui sous peine de responsabilité, exige que les habitans d'une commune menacée par l'irruption des brigands s'opposent de tout leur pouvoir aux fureurs et à l'entrée de ceux qui vont faire le malheur commun du lieu où ils vont entrer. Repousser la force par la force est impossible lorsqu'on n'est pas pourvu des instruments y nécessaires. Deplus deux jours avant la malheureuse arrivée des brigands dans notre commune, plusieurs citoyens se sont présentés à l'invitation de la municipalité de ce temps et ont demandés des armes que l'on a été dans l'impossibilité de fournir. Voilà ce qui nous a tant de fois convaincus que nous ne pouvions être compris dans les dispositions d'une loi auxquelles il fut impossible de nous conformer.

Deuxièmement vous tracer la fidèle et la vraie narration de l'entrée des brigands dans notre commune, et de l'activité de nos habitans à prévenir et empêcher leurs désordres, ce sera vous convaincre de notre non coupabilité, ou au moins vous prouver que nous ne sommes point responsables de leurs excès et fureurs.

Nous vivions dans la paix et nous avions lieu de nous applaudir de la tranquillité qui regnoit dans tout l'étendu de notre canton, lorsque tout à coup au commencement du mois de Brumaire an 7 nous recevions les tristes assurances que les troubles commencent à éclater dans quelques cantons voisins et que des rassemblemens des brigands armés s'y organisoient. Bientôt nous appercevions parmi les fonctionnaires publics de ce temps un mouvemens et une mésintelligence générale propre à manifester leur crainte et intention d'abandonner la place sans défense, effectivement avant que le moindre désordre eut lieu, ils se sauvent par une fuite lâche et trop prématurée, par laquelle ils exposèrent la commune et qui détruit ainsi une disposition de la loi.

Ces commissaires, gens d'une immoralité reconnue ont dressé des procès-verbaux dont au mépris de la vérité, le contenu fut faux ou exagéré moins ou plus suivant leur lien d'amitié avec ceux pour lesquels ils devoient prononcer.

C'est sur ces actes arbitraires et exorbitants que le tribunal du nord a assis son jugement et non sur les déclarations de l'autorité municipale.

Cependant quelle confiance peut on placer dans le rapport de ces commissaires qui sans consulter personnes à portée de leur donner des vrais renseignemens, ont fixé les prétendues pertes suivant les notions qu'ils avoient des personnes intéressées, ou suivant ce qu'ils y étoient intéressés eux mêmes.

S'ils auraient entendu les habitans de la Commune, s'ils avaient consulté les deux officiers municipaux, qui avoient été présens à tous les événemens, ils auroient facilement découvert l'intrigue et la fraude des prétendues pillés et l'absurdité de leur prétendues pertes, mais non, ces méprisables individus corrompus par l'argent ou par le vil espoir de partager l'injuste butin de ces vautours, procedoient aveuglement et confirmoient des pertes réellement fausses sans la moindre preuve de leur assertion.

Il se renferme encore un arbitraire révoltant dans l'exécution de cette loi ; c'est l'étrange idée d'avoir renvoyé la décision de ces affaires à un tribunal lointain qui n'a aucune connoissance des faits et qui adjuge les indemnisations des pertes sur les déclarations des commissaires qu'il croit bonnement des gens probes et incorrup-

tibles. C'est cependant le tribunal du département ou le fait a été commis qui est seul compétent conformément à l'expression et au vœu de la loi du 10 Vendémiaire an 4, laquelle à l'article quatre du titre cinq, dit bien expressement « les dommages intérêts dont les communes sont tenues aux termes des articles précédens seront fixés par le tribunal civil du département sur le vu des procès-verbaux et autres pièces constatant les voies des faits excès et délits.

Pourquoi ces dispositions portées par les articles précités ont elles été méconnues? Quelle raison ou quel motif aura-t-on pu prétexter pour oser porter atteinte à la stabilité d'une loi et à ses dispositions sacrées? Peut-être la partialité, soupçonnée à tort, du tribunal du département où le fait a été commis; partialité, qui est une vraie chimère et qui ne pût jamais subsister vu que le sol d'aucun chef-lieu de département n'a pas été souillé par le brigandage, qui si malheureusement a eu lieu dans les départemens réunis.

Le gouvernement actuel ne veut plus que la justice, nous avons enfin le vrai bonheur de vivre sous l'empire des loix, convaincu de notre oppression, il ne peut hésiter de remédier à tous ces maux, sur les justes réclamations de ceux qui contre, tout droit des gens ont été condamnés sans avoir été entendus. C'est ainsi que l'on a violé le principe sacré de la constitution, de l'an trois, développé par l'article onze des droits de l'homme « nul ne peut-être jugé qu'après avoir été entendu ou légalement appelé » principe généralement reçu de tous les peuples, et sans lequel aucun droit des citoyens ni la liberté ou l'égalité ni la sûreté, ni la propriété ne seront jamais pourvues ou munies d'une garantie suffisante; ce que l'on possède aujourd'hui en paix et de plein droit, peut nous être ravi le lendemain sans aucune contestation. Loin néanmoins d'avoir privé les communes du droit inaliénable de se défendre et de se disculper, la loi du 10 Vendémiaire a prévu à l'article cinq du titre quatre les cas où elles seroient déchargées de toute responsabilité, en déterminant ces cas il est évident qu'elle a voulu conserver aux communes les moyens de prouver qu'elles se trouvent dans les cas déterminés par cet article. Il est vrai sur ces démonstrations la justice de votre ministère a volé à notre secours en nous accordant le droit d'appel en vertu du quel nous avons été

assez heureux que l'on ait suspendu l'exécution de ces jugemens, mais malheureusement ce droit a dû être suspendu d'une incertaine décision d'un tribunal compétent conformément au tribunal qu'il-légalement a porté le premier jugement. Par conséquent nous n'é-tions point encore assurés que nous aurions été admis à faire va-loir notre droit et défense, nous étions agités jusqu'ici d'une crainte très juste, que tôt ou tard nous n'aurions été contraints à payer à ces faux faiseurs leurs injustes prétentions, mais nos craintes sont dissipées, les premières autorités de la république vont protéger la justice et l'innocence.

Nous avons ressenti la joie la plus vive en voyant les feuilles publiques nous annoncer l'agréable nouvelle que les consuls ont déjà fait leur rapport aux commissaires législatives afin de reviser la loi du dix Vendémiaire an 4 sur la police intérieure des com-munes; nous espérons que celle-ci vous parvienne encore avant que la décision ait eu lieu.

Nous sommes en état de confondre devant les juges tous ses sur-preneurs, qui ne pourront répondre lorsqu'on leur pourra opposer la justice; soit en prouvant que nous avons satisfait à tout ce que la loi a pu exiger de nous, comme ayant employé tous les moyens qui ont été en notre pouvoir pour empêcher et prévenir tout dés-ordre et pillage, et que par conséquent nous sommes déchargés de toute responsabilité en vertu de l'article cinq du titre quatre de la loi du 10 Vendémiaire an quatre. Soit en les convainquant que les prétendues pertes, dont ils réclament l'indemnité, sont entière-ment fausses et supposées ou tellement exagérées qu'elles surpassent infiniment leur réalité, dont nous produirons des preuves qu'ils ne pourront jamais refuter.

Il serait tirer ce mémoire, laquelle est déjà très longue, à l'infini, que de les exposer ici, nous n'y avons dévoilé que les principes générales, qui concourent à l'appuy de notre juste réclamation. Nous demandons en vertu de notre exposé que le gouvernement veuille casser les jugemens rendues par le tribunal civil du dépar-tement du Nord à charge de notre commune en vertu de la loi du 10 Vendémiaire an 4, comme ayant été rendues par un tribunal incompetent.

2e que les procès-verbaux dressés par les commissaires spéciaux

soient déclarés nuls et non valables comme étant dressés par des personnes illégalement nommées à cet effet, suspectes d'une partialité et étrangères aux événemens qui ont eu lieu dans notre commune.

3e que la décision de ces affaires soit renvoyée au tribunal civil du département où le fait a été commis, et qui est seul compétent.

4e que la commune soit indispensablement entendu avant qu'elle puisse être jugée ou condamnée.

C'est au contenu de ces quatre articles, Citoyen ministre, que nous nous sommes bornés. Très satisfaits si nous obtiendrons la justice que nous réclamons.

Nous n'en doutons pas. La sagesse et la justice qui caractérisent les législateurs et les premiers magistrats de la république nous en sont le gage que ceux qui ont été si injustement opprimés, ne seront point rebutés.

Et vous, Citoyen Ministre, vous qui protégez les innocens et méprisez les coupables, vous employerez, nous en sommes sûrs, tous vos efforts, pour la justice de notre cause.

Certes, nous venons d'éprouver l'effet de votre bienveillance par la révocation que vous avez travaillée, d'un agent placé près de nous pour nous aider, et qui au lieu de nous seconder ne fit que nous entraver dans nos travaux. Recevez en notre reconnoissance, vous l'éterniserez lorsque par votre rapport sur nos demandes nous vous trouverons parmi le nombre de ceux qui par les justes décisions du Gouvernement jouissent des titres particuliers à le bénir et à s'applaudir de la sagesse et de la justice de ceux aux quels les rênes de la République sont confiés à si juste titre. Salut et respect.

INHOUDSTAFEL

		Bladz.
Titel	I. Staat der bevolking	5
»	II. Gemeentebestuur	11
»	III. Gemeenteinkomsten	18
»	IV. Liefdadige gestichten	27
»	V. Eeredienst	32
»	VI. Openbaar onderwijs	35
»	VII. Schoone kunsten, wetenschappen en letteren	44
»	VIII. Gezondheidsdienst	48
»	IX. Justitie, openbare veiligheid, gevangenis	50
»	X. Militie	54
»	XI. Openbare belastingen	57
»	XII. Openbare werken	61
»	XIII. Landbouw	66
»	XIV. Nijverheid	40
»	XV. Feesten	81
	Geschiedkundige bijdragen uit de archieven van Turnhout	103

